

Høgskulen på Vestlandet

Norsk 3, emne 4 - Masteroppgave

MGBNO550-O-2023-VÅR2-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	02-05-2023 09:00 CEST	Termin:	2023 VÅR2
Sluttdato:	15-05-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Masteroppgave - Bergen		
Flowkode:	203 MGBNO550 1 O 2023 VÅR2		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	218
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	25749
----------------------	-------

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner autalen om publisering av masteroppgaven min *

Ja

Er masteroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er masteroppgaven skrevet ved bedrift/uirksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

MASTEROPPGAVE

Hvem er Leona? – En karakterstudie av
transpersoner i norsk barnelitteratur

Who is Leona? – A character study of
transgender people in Norwegian children`s
literature

Ingvild Ramstad Rasmussen

Masteroppgave i norsk GLU 1-7 (MGBNO550)

Institutt for språk, litteratur, matematikk og tolkning

Fakultetet for lærerutdanning, kultur og idrett

Veileder: Åse Bjørg Høyvoll Kallestad

15. mai 2023

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Arbeidet utført i denne masteroppgaven markerer slutten på en femårig lærerutdanning ved Høgskulen på Vestlandet. Nå som studietiden er over, kan jeg se tilbake på mange gode øyeblikk og verdifulle nye vennskap. Å skrive masteroppgave har vært krevende og til tider overveldende, men også utrolig lærerikt. Jeg har gjennom arbeidet med denne oppgaven tilegnet meg ny kunnskap i et fagfelt jeg har stor interesse for, som jeg nå ser frem til å bringe med ut i arbeidslivet.

Det er flere som fortjener en takk for at jeg har kommet i mål med denne oppgaven. Først og fremst vil jeg takke min veileder Åse Bjørg Høyvoll Kallestad for konstruktive tilbakemeldinger og god oppfølging gjennom skriveprosessen. Gode samtaler med deg, og oppmuntring underveis, har hjulpet meg når jeg har stått fast eller hatt lite motivasjon.

Jeg vil også takke alle som har bidratt til gode studieår ved HVL. For ikke å glemme medstudenter og dyktige forelesere, som har sørget for et godt miljø og lærerike forelesninger.

Til slutt ønsker jeg å rette en spesiell takk til min samboer Patrick for mye ekstra kjærighet og tålmodighet i denne perioden. Du har vært der for meg på tunge dager der skrivingen var det siste jeg hadde lyst til, og vært en stor støtte dette året.

Ingvild Ramstad Rasmussen

Bergen, mai 2023

Sammendrag

Denne oppgaven undersøker hvordan karakterer med transidentitet fremstilles i nyere norsk barnelitteratur. Kjønsidentitet er en tematikk som blir stadig mer aktuell, og som har blitt viet et stort fokus i samfunnsdebatten. I skolen kan vi se at det gjennom den nye læreplanen blir lagt vekt på den sentrale rollen kunnskap om kjønns mangfoldet har for elevenes identitetsutvikling, ved at elevene skal tilegne seg kunnskap og forståelse for verdien av dette mangfoldet. Videre kan vi se at det i norskfagets kjerneelementer kommer til uttrykk at lesing av skjønnlitterære tekster kan bidra til å gi elevene innblikk i andre menneskers utfordringer og livssituasjoner. Jeg retter derfor også et blikk i denne oppgaven på hvordan litteraturen kan fungere som representasjon for unge transpersoner, og åpne opp for samtale om identitet og mangfold i skolen.

Til tross for at det de siste årene har vært en økt utgivelse av litteratur som omhandler denne tematikken, kan vi se at det likevel er begrenset med norsk barnelitteratur der karakterene opplever kjønnsinkongruens og har en transidentitet. Tilsvarende er det lite tidligere forskning som retter søkelys på transkarakterene i barnelitteraturen. Det er derfor interessant å undersøke hvordan disse karakterene blir fremstilt overfor barneleseren. Prosjektet tar utgangspunkt i en lesning av de to norske barneøkene *Vi skulle vært løver* og *Jeg er Leona*. Begge økene er skrevet av Line Baugstø, og tar for seg transtematikken gjennom vårt møte med Leona som er født i feil kropp. Her følger vi transjenta sin hverdag i overgangen fra barneskole til ungdomsskole, og får et innblikk i utfordringer hun har knyttet til egen identitet. Metoden jeg benytter i denne oppgaven er litterær analyse, der jeg i mine analyser vil rette søkelyset på karakterskildringene av Leona i de to økene. Jeg kommer i denne oppgaven derfor til å plassere meg innenfor feltene kjønnsforskning og forskning på barnelitteratur, der jeg da vil befinne meg i skjæringspunktet hvor disse to møtes.

Funn i nærlesingene viser at karakteren Leona bryter med klisjeen om å være et offer, selv om hun også opplever motstand og mobbing. Hun fremstilles som en sterk kvinnelig protagonist, og har et trygt nettverk av nære venner og familie. I undersøkelsene kommer det også frem at vendepunktet til plottet ikke samsvarer med vendepunktet i karakterutviklingen til Leona i den første boken. Dette underbygger en klisje der vendepunktet handler om at transpersonen «kommer ut» til de andre karakterene, men fungerer i denne boken fordi det oppleves fra Malin (venninnen) sin synsvinkel. Økene viser til et tydelig verdisystem, der voksenstemmen og verdiene til forfatteren skinner igjennom. Videre finner vi at økene til Line Baugstø understreker stereotypi og det tradisjonelle kjønnsrollesynet i sine beskrivelser av Leona, til tross for at de prøver å fremme mangfold og at Leona selv får velge eget kjønn og fremtoning.

Abstract

This thesis examines how characters with a trans identity are portrayed in recent Norwegian children's literature. Gender identity is a topic that is becoming increasingly relevant, and which has been given a great deal of focus in the social debate. We can see that through the new curriculum, the school is placing emphasis on the central role knowledge of gender diversity has for the pupils' identity development. The pupils are supposed to acquire knowledge and understanding of the value that this diversity provides. Furthermore, we can see that in the core elements of the Norwegian subject, it is expressed that reading fiction texts can help to give pupils an insight into other people's challenges and life situations. I therefore also look in this thesis at how literature can function as a representation for young trans people and lead to conversation about identity and diversity in school.

Even though there has been an increased publication of literature dealing with this theme in the recent years, we can see that there is still limited Norwegian children's literature where the characters experience gender incongruity and identifies as trans. Correspondingly, there is little previous research that focuses on the trans characters in children's literature. It is therefore interesting to investigate how these characters are presented to the child reader. The project is based on a reading of the two Norwegian children's books *Vi skulle vært løver* and *Jeg er Leona*. Both books are written by Line Baugstø, and deal with trans thematic through our meeting with Leona, who was born in the wrong body. Here we follow the trans girl's everyday life in the transition from primary school to secondary school and gain an insight into the challenges she has with her own identity. The method I use in this thesis is literary analysis, where I will focus on the character portrayals of Leona in the two books. In this thesis, I will therefore place myself within the fields of gender research and research on children's literature, where I will then find myself at the intersection where these two meet.

In the study I find that the character Leona breaks with the cliché of being a victim, although she also experiences resistance and bullying. She is portrayed as a strong female protagonist and has a secure network of close friends and family. I have also found that the turning point of the plot does not correspond with the turning point of the character development of Leona in the first book. This underpins another cliché where the turning point of the book is about the trans person "coming out" to the other characters. This happens to work in this book because it is experienced from Malin's (her friend's) point of view. The books also point to a clear value system, where the adult voice and values of the author shines through. Furthermore, we find that despite the fact that Line Baugstø's books try to promote diversity and that Leona herself gets to choose her own gender and appearance, they also emphasize stereotypes and the traditional view of gender roles in their descriptions of Leona.

Innhold

Forord.....	1
Sammendrag	2
Abstract	3
1. Innledning.....	7
1.1 Bakgrunn for prosjektet og relevans	8
1.2 Oppgavens formål og problemstilling	11
1.3 Materialet.....	12
1.3.1 Line Baugstø	15
1.3.2 Resepsjon av bøkene.....	16
1.4 Teoretisk grunnlag og oppgavens struktur.....	18
2. Teori og metode	19
2.1 Barn og litteratur	19
2.1.1 Barnerollen og barnelitteraturens historie	20
2.1.2 Barnelitteratur og tabu.....	22
2.1.3 De voksnes rolle	25
2.2 Seksualitet og kjønn	27
2.2.1 Barns møte med seksualitet og kjønnsroller	27
2.2.2 Nye syn på kjønn og seksuell identitet.....	29
2.2.3 Skeive karakterer som representasjon.....	32
2.3 Metode	34
2.3.1 Litterær Analyse	35
2.3.2 Hvordan undersøke litterære karakterer?	35
2.3.3 Fortellerens rolle	37
3. Analyse	38
3.1 Første møtet med Leona	38
3.2 Handling og tematikk	41
3.3 Vendepunkt i bøkene	43
3.4 Miljøskildringer.....	45
3.5 Fokalisering.....	47
3.6 De andre karakterenes beskrivelser av Leona.....	48

3.7 Leona sitt syn på egen kropp og identitet (opplevelse av kjønnsinkongruens)	51
3.8 Symbolikk og intertekstualitet	53
3.9 Bøkernes verdisystem	54
4. Sentrale funn	56
4.1 Tendenser i barnelitteratur med transpersoner som karakterer.....	57
4.2 Trangt kjønnsrollesyn	60
4.3 Hvordan legger bøkene om Leona opp til samtale om identitet og mangfold i skolen?	62
4.4 Representasjon som effekt.....	64
5. Avsluttende refleksjoner	66
Litteraturliste.....	68

Tell me something, girl
Are you happy in this modern world?
Or do you need more?
Is there something else you're searchin' for?

Lady Gaga and Bradley Cooper, *Shallow*

1. Innledning

Tema for min masteroppgave er skildring og representasjon av transpersoner i norsk barnelitteratur. Jeg vil i dette prosjektet analysere hvordan transpersoner blir skildret i et utvalg nyere barnelitteratur, samt drøfte hvordan denne typen litteratur kan brukes til samtale om mangfold, kjønn og identitet i skolen.

Litteraturlæreren har som oppgave å fremme ulike identiteter i litteraturutvalget i skolen, og hjelpe elever med å utvikle og akseptere egen og andres identitet. I norskfagets sentrale verdier og beskrivelse av faglig relevans, står det blant annet om faget sin sentrale rolle for kulturforståelse, identitetsutvikling og danning, samt hvordan elevene skal få tilgang til kulturelle tekster og bli rustet til å delta i demokratiske prosesser (Kunnskapsdepartementet, 2019). Tilsvarende ser litteraturforsker Birte Sørensen (1983) lesing av skjønnlitteratur som en måte å tilegne seg kulturforståelse og danning, men også som det hun mener er en erkjennelsesprosess. Hun viser til at noe av skjønnlitteraturens hovedanliggende går ut på å bruke teksten til å utforske verden rundt oss og da også finne ut nye ting om oss selv i prosessen. Gjennom teksten får vi et innblikk i andre omgivelser og væremåter enn i hverdagen, og gjennom dialogen, karakterene og handlingene i bøkene blir det skapt et verdisystem som også gjenspeiler verdiene til kulturen og samfunnet (Sørensen, 1983, s. 11).

I tillegg kan vi se at kjønnsidentitet er en tematikk som blir stadig mer aktuell i elevenes skolehverdag. Det har blitt rettet et større fokus på transtematikken gjennom blant annet sosiale medier og TV. Kjente profiler, som den amerikanske friidrettsutøveren Caitlyn Jenner, den norske modellen Emma Ellingsen og lege Esben Esther Pirelli Benestad, har bidratt til en større åpenhet rundt transtematikken. NRK lagde i 2013 en dokumentar kalt *Mann uten penis* (NRK, 2013-2015). og TV 2 fulgte opp tematikken i 2014 med en dokumentarserie kalt *Født i feil kropp*, som også vant Gullruten det følgende året for beste dokumentarserie (Vennerød, 2014-2017). Seriene har satt lys på aksept rundt det å oppleve å ha en kjønnsidentitet som faller utenfor normen, og i nyere tid kan vi se at også skjønnlitteraturen for barn og unge har begynt å tematisere dette. Eksempelvis kan vi her trekke frem *Ollianna* (2020) av Gro Dale og Kaia Dahle Nyhus, *Hør her'a!* (2020) av Gulraiz Sharif, *Julian er en Havfrue* (2018) av Jessica Love (som ble oversatt til norsk i 2020) og sist, men ikke minst de to bøkene til Line Baugstø som jeg skal se nærmere på i denne oppgaven (Landfald, 2021). Synet på kjønns mangfoldet har utvidet seg, og flere opplever nå å møte på denne

tematikken både i og utenfor klasserommet. Dermed må dette opp på agendaen, noe jeg håper å kunne belyse gjennom mine studier.

1.1 Bakgrunn for prosjektet og relevans

Prosjektet ble til med bakgrunn i et ønske om å lære meg mer om hvordan nyere norsk barnelitteratur fremstilte karakterer som er trans og/eller homofile til barnelesere. Jeg leste meg gjennom flere bøker, og fant etter hvert ut at det var transperspektivet jeg fant mest interessant, da det finnes et mindre utvalg av norske barnebøker som har tatt for seg akkurat dette perspektivet. Jeg fant dessuten to bøker jeg ble spesielt interessert i, og bestemte meg derfor for å avgrense meg til å se på disse. I tillegg hadde jeg lyst til å skrive om noe jeg fant relevant og aktuelt, og ønsket å se på hvordan denne tematikken kan knyttes opp mot samtale om mangfold og identitetsutvikling i skolen, samt hvordan dette kan belyses gjennom tidligere forskning som finnes innenfor fagfeltet. Jeg kommer i denne oppgaven derfor til å plassere meg innenfor feltene kjønnsforskning og forskning på barnelitteratur, der jeg da vil befinne meg i skjæringspunktet hvor disse to møtes.

Det finnes et bredt spekter av tidligere forskning innen barne- og ungdomslitteraturen som tar opp og vektlegger kjønnsrollesyn, men når det kommer til forskningen på transtematikk i bøker for barn og unge, har dette derimot vært et begrenset felt som først nylig er i ferd med å utvides. Det finnes likevel noe å trekke frem, og i denne forbindelse er det naturlig å vise til doktorgradsavhandlingen «*A wild stream of eyes*»: *Affect and Identity in Male-to-Female Transgender Narratives for Children and Young Adults* som Silje Hernæs Linhart kom ut med i 2016. Hun har i denne avhandlingen undersøkt over 50 skandinaviske og engelske skjønnlitterære tekster for barn og unge som fremstiller transpersoner, og da med et spesielt søkelys på identitet og følelser knyttet til det å skifte kjønnsidentitet fra gutt/mann til jente/kvinne. Lesningene ble gjort i to deler, der den første delen av analysen har en personlig vinkling på enkeltindividet, imens den andre går inn på omgivelsene og samfunnet rundt sin påvirkning. Det blir lagt mye vekt på følelsene knyttet til identiteten, og Linhart støtter seg derfor en god del til affektteori i tillegg til queer-teori i denne teksten. Funnene hennes viser til at bøker som tar opp denne typen tematikk ofte fremstiller en stor følelse av skam hos karakterene, både som følge av vanskeligheter med egen kropp og identitet, men også som følge av negative reaksjoner fra miljøet og menneskene rundt. I tillegg kommer det

frem at hovedpersonene gjerne blir skildret som ensomme og utsatte personer som ikke tør å spørre om hjelp, da grunnet at erfaringen også ofte tilsier at det heller ikke er noen hjelp å få når de trenger det. Spesielt er det interessant for mine undersøkelser, at Linhart fant at det oftere var lettere for de voksne karakterene med transidentitet å oppsøke alternative miljøer der de kunne finne aksept, imens barna ble mer låst og prisgitt omgivelsene sine (Eek, 2016).

Videre er det verdt å nevne at Marco Baruzzo i 2021 skrev en master med tittelen: *Corpi non conformi. Percorsi queer nella letteratura scandinava contemporanea per l'infanzia*, oversatt til norsk som «Ikke-konforme kropp. Skeive innganger til nyere skandinavisk barne- og ungdomslitteratur», der formålet var å undersøke hvordan skandinavisk barnelitteratur avbildet mennesker som ikke fulgte det heteronormative samfunnssynet. I utvalget hans finner vi også Line Baugstø sine bøker. Han konkluderte med at disse var sterkt preget av en didaktisk holdning overfor leseren, hvor det virket som at tanken var å lære leseren om identitetsmangfoldet. Han mente på denne måten at disse bøkene eneste formål ble å fortelle en historie om en transperson (Baruzzo, 2021).

I min studie skal jeg, i likhet med Linhart, ta for meg en transkarakter som er født biologisk gutt, men identifiserer seg som jente, og se på hvordan denne karakteren blir fremstilt i barnelitteraturen. Undersøkelsene mine vil likevel hovedsakelig legge vekt på karakterbeskrivelsene, der jeg i større grad vil nærlese de bøkene som utgjør mitt materiale, for så å gå i dybden på hvordan transperspektivet kommer til uttrykk i akkurat disse bøkene. Der Baruzzo har undersøkt hvordan tematikken avbildes i bøkene til Baugstø og sammenlignet dette opp mot andre skandinaviske bøker, ønsker jeg å heller se på Leona sin karakter, for så å undersøke hvordan slike karakterer fungerer som representasjon for unge transpersoner. I tillegg kommer jeg som nevnt til å se på hvordan bøkene kan åpne opp for dialog om denne typen tematikk i skolen.

Relevansen for prosjektet mitt kommer dermed tydelig til uttrykk i den nye læreplanen (LK20) for norskfaget. I det som blir kalt for norskfagets kjerneelementer står det følgende: «Elevene skal lese tekster for å oppleve, bli engasjert, undre seg, lære og få innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser» (Kunnskapsdepartementet, 2019). Videre finner vi at

det under tverrfaglige temaer i norskfaget står beskrevet at: «Lesing av skjønnlitteratur og sakprosa kan både bekrefte og utfordre elevenes selvilde og dermed bidra til deres identitetsutvikling og livsmestring» (Kunnskapsdepartementet, 2019). Det legges også senere i teksten vekt på hvordan lesing av skjønnlitterære tekster kan bidra til å gi elevene innblikk i andre menneskers utfordringer og livssituasjon, samt føre til en utvikling av toleranse, respekt og forståelse for menneskene rundt og deres perspektiver. Slik mener de også at dette kan føre til en bedre samhandling mellom elevene i skolen (Kunnskapsdepartementet, 2019). Dette synet deler Solbjørg Tormodsdotter Nes og Svein Slettan (2020) i boken *Ungdomslitteratur - ei innføring*, der de skriver om hvordan identitetsspørsmålet står helt sentralt i den samtidsrealistiske ungdomslitteraturen, der vi ofte følger en hovedperson gjennom en utvikling eller «indre reise» der de møter på ulike former for utfordring og motgang. De er, i likhet med læreplanen, inne på hvordan denne formen for litteratur skaper et potensial for både hovedkarakteren og leseren til å forstå seg selv og omverden bedre (Nes & Slettan, 2020, s. 39). Her kan vi også supplere med tanker fra litteraturforsker Joseph Appleyard (1991), som har plassert barneleseren i ulike aldersgrupper og leseutviklingsstadier. Han definerer stadiet «den tenkende leser», som tilhører aldersgruppen 12-18 år, som den kategorien der leserne begynner å bli mest opptatte av identitetssøkning og å lese bøker hvor følelser, selvstendige tanker og meninger preger tekstens utforming (Appleyard, 1991, s. 14).

Skolen understreker i tillegg den sentrale rollen kunnskap om kjønns mangfoldet har for elevenes identitetsutvikling i det nye læreplanverket. Her finner vi en egen side tildelt til «støtte til undervisning om kjønn og seksualitet» (Utdanningsdirektoratet, 2020), som skal fungere som en ressurs som lærere i alle deler av grunnskoleutdanning kan benytte til arbeid med temaet. Lengre nede på denne siden finner vi en egen overskrift om kjønn og identitet. Inn under dette punktet finner vi videre undertitler om kjønnsroller, begreper knyttet til kjønnsidentitet, samt en undertittel som heter *Kunnskap om og respekt for kjønns mangfold*. Her har utdanningsdirektoratet uttrykt hva de legger i begrepet kjønns mangfold, og understreker at skolen har som oppgave å sørge for at elevene tilegner seg kunnskap og forståelse for verdien av dette mangfoldet:

Kjønns mangfold handler om at det er stor variasjon i måter å uttrykke det å være jente og gutt på, og at det finnes personer som definerer seg utenfor disse to kjønnskategoriene. En persons kjønnsidentitet kan være dynamisk, og kan endre seg gjennom hele livet. Når elevene møter voksne som har innsikt i og respekt for at kjønn kan oppleves og uttrykkes på ulike måter, kan de bli tryggere på sin egen kjønnsidentitet, og samtidig utvikle forståelse og respekt for andres (Utdanningsdirektoratet, 2020).

Thea Litchi (2022) har i denne forbindelse skrevet en metodebok som skal fungere som støtte ved arbeid om kjønns- og seksualitets mangfoldet i skolen. Der skriver hun om skolen sitt ansvar for å ivareta elev mangfoldet som en av de største sosiale institusjonene i det norske samfunnet. Barn i Norge har ikke bare rett til, men er nødt til å gå på grunnskolen. Dette setter dermed et press på at denne institusjonen holdes inkluderende for alle typer elever, slik at de kan føle seg trygge, selv hvis de bryter normer som er satt for kjønn og seksualitet (Litschi, 2022, s. 9). Hun understreker også videre hvordan det å ignorere eller la være å ta tak i denne tematikken vil være et brudd på overholdelse av de overordnede målene i læreplanverket (Litschi, 2022, s. 58). Med bakgrunn i dette, ønsker jeg som nevnt å undersøke hvordan litterære karakterer som bryter normen for kjønnsidentitet kan brukes som representasjon for mangfoldet av identiteter som elevene møter i skolen og samfunnet.

1.2 Oppgavens formål og problemstilling

Formålet til oppgaven er å undersøke hvordan transtematikken kommer til uttrykk i nyere norsk barnelitteratur ved å undersøke karakterbeskrivelsene i bøkene. Jeg ønsker som nevnt også å se på hvordan litteratur med denne typen tematikk kan knyttes opp til kjønns mangfoldet og identitetsutvikling i skolen, samt hvordan litterære karakterer kan fungere som representasjon for unge transpersoner. Når jeg tar i bruk begrepet representasjon i denne oppgaven forholder jeg meg til Stuart Hall (1997) og hans definisjon der representasjon blir forklart som en måte å bruke språk, bilder eller tegn for å gi mening til noe, eller representere noe meningsfullt overfor andre. Her knytter han begrepet sterkt til kultur, og hvordan vi skaper og utveksler mening innad i denne kulturen (Hall, 1997, s. 15).

Bøkene *Vi skulle vært løver* og *Jeg er Leona*, som begge er skrevet av Line Baugstø, tar for seg transtematikken gjennom vårt møte med Leona som er født i feil kropp. De tematiserer et møte med en transjente som ønsker mer enn noe annet å være en av jentene, samt

overgangen hennes fra barneskolen til ungdomsskolen. Det som er av særlig interesse for meg er hvordan bøkene fremstiller Leona overfor barneleseren. Problemstillingen min for prosjektet lyder dermed slik:

Hvordan fremstiller Line Baugstø transidentitet gjennom karakterbeskrivelsene i bøkene *Vi skulle vært løver* og *Jeg er Leona*?

Andre forskningsspørsmål som er aktuelle til denne problemstillingen er blant annet hvordan bøkene *Vi skulle være løver* og *Jeg er Leona* kan brukes til samtale om mangfold i skolen? Hvordan fungerer fremstillingen av Leona som representasjon for unge transpersoner? Og sist, men ikke minst, hvordan kan vi argumentere for at tilgang til denne typen litteratur i skolen kan være viktig for barn og unges identitetsutvikling? Dette er spørsmål jeg kommer til å stille meg selv underveis i prosjektet for å støtte opp mot problemstillingen, samt for å peke meg inn på tematikkens relevans opp mot dagens skole og overordnede mål.

1.3 Materialet

Bøkene jeg har valgt å bruke i prosjektet mitt, *Vi skulle vært løver* (2018) og *Jeg er Leona* (2020), er begge skrevet av Line Baugstø og gitt ut av Aschehoug forlag. De handler om Leona sin hverdag og hennes opplevelser av å være født i feil kropp, samt hvordan menneskene rundt henne reagerer på dette. Bøkene er valgt fordi de følger en handling rundt en transjente og er satt til å passe lesere til mellomtrinnet (mellom 9-12 år). I den første er det Malin som forteller om den nye jenta i klassen, mens i den frittstående oppfølgeren får vi følge Leona året senere. Det finnes begrenset med norsk barnelitteratur som tar opp tematikken rundt kjønnsinkongruens og transidentitet, til tross for at vi kan se en økning av interesse for å lese og skrive om denne tematikken for barn nå i nyere tid (Helgesen, 2022, s. 80). Jeg har i denne oppgaven valgt å begrense meg til to bøker, som begge tar for seg den samme karakteren. Valget er begrunnet i at jeg fant det interessant at bøkene tilbydde to ulike synsperspektiver, der vi både får møte karakteren gjennom noen andre sine øyne, og senere gjennom karakteren som egen forteller. Samtidig får vi også da en oppfølging av hvordan det går videre med transkarakteren i den andre boken. Ved å gå i

dybden på én karakter på denne måten kan jeg dermed ikke trekke noen generelle konklusjoner ut fra funnene mine, men heller reflektere over representasjon av transkarakterer i lys av disse to tekstene. Likevel har jeg valgt meg ut dette materialet nettopp fordi jeg mener at disse bøkene, og denne karakteren, bidrar til å gi oss et innblikk i hvordan denne typen kjønnsidentitet fremstilles overfor barneleseren.

Vi skulle vært løver

Boka handler om at det kommer en ny jente i klassen som heter Leona. Malin har gledet seg til å møte den nye jenta, og sett for seg en løvejente med gyllent hår og superkrefter som kan stå imot de populære jentene i klassen når de oppfører seg kjipt. Når Leona dukker opp minner hun derimot mer om en forsiktig kattunge som helst bare vil gjemme seg. Uansett har Malin bestemt seg for at hun vil at Leona skal bli hennes nye bestevenninne. Hun spør henne om å finne på noe en dag, og de blir til Malins store fornøyelse fort venner. Så en dag skjer det noe i gymgarderoben som får hele klassen til å snakke. Det viser seg at Leona har en hemmelighet. Det lyseblå omkledningsteltet som hun skjuler seg bak når hun skifter var ikke fordi hun var sjenert, men fordi hun egentlig har en penis. Malin blir like sjokkert som resten av jentene i klassen, men får det vanskelig med å vite hva hun skal gjøre og hvordan hun skal oppføre seg rundt Leona. På den ene siden føler hun seg lurt og er redd for å bli utstøtt av de andre jentene i klassen om hun fortsetter å være venninne med Leona, men samtidig synes hun også synd på henne og likte å ha henne som venn. Leona har vært uærlig med henne, og viser seg å være noe helt annet enn det bildet Malin hadde malt seg. Denne følelsen av svik og forvirring, samt redselen for å bli utestengt, gjør dermed at hun i øyeblikket velger det som virker som letteste utveien, som er å være enig med de andre jentene i klassen. Etter en stund, da hun ser at Leona ikke dukker opp på skolen lengre, begynner hun derimot å få dårlig samvittighet. Denne blir også forsterket når hun hører moren sine tanker om situasjonen, noe som fører til at hun ombestemmer seg. Når Leona dukker opp på skolen igjen, velger hun derfor å vise Leona at hun støtter henne, ved sitte med henne i klasserommet og i friminuttet. Boken slutter med at de to jentene starter et band sammen med Emil (gutten Malin er forelsket i), og en annen jente i klassen som heter Amina (Baugstø, 2018).

Jeg er Leona

I oppfølgeren *Jeg er Leona* begynner venninnene på ungdomsskolen. Denne gangen får vi følge historien gjennom Leona sine øyne, og får dermed en enda større innsikt i hva som foregår i hodet til Leona. I starten er hun nervøs for hvordan det kommer til å bli på den nye skolen, da hun vet at det fortsatt er noen av jentene fra den forrige klassen som ikke har akseptert henne enda. Til tross for noen stygge anonyme meldinger, føler hun seg heldigvis trygg med bandet og de nye vennene sine, som planlegger å opptre på den kommende Halloween-festen. Det er likevel et annet tema som er viktig for Leona i starten av denne boken, nemlig puberteten. Vi får blant annet lese om hvordan Leona stresser med at hun er i ferd med å komme i stemmeskiftet, at hun er redd for å starte å få skjeggvekst, samt at hun opplever det psykisk smertefullt å våkne til at hun har erigert penis. Hun venter på å få et klarsignal fra hormonlegen, så hun kan sette i gang med hormonblokkere før kroppens hennes forvandler seg til noe hun ikke vil ha. I tillegg til dette dukker det også opp et nytt problem for Leona. En voksende følelse av at hun holder på å bli forelsket i Emil, som er kjæresten til bestevenninnen hennes Malin. Leona vil ikke være forelsket og forsøker å tvinge følelsene ned, men det er ikke så lett når de ser hverandre hele tiden på skolen og i bandet. Så skjer det noe forferdelig. Noen sender et falskt nakenbilde av Leona til de andre på skolen. Emil kommer hjem til henne og forsøker å roe henne ned. Han viser henne at han har funnet originalbildet, og argumenterer for at hun kan bruke det som bevis ovenfor andre. Dette hjelper litt, men så viser det seg at det var kompisene til Emil som hadde delt det i utgangspunktet, og at det var derfor Emil visste hvilket bilde som var brukt. Leona føler seg sviktet, det blir slutt mellom Emil og Malin, og jentene kaster deretter Emil ut av bandet. Etter at de tre jentene opptre på Halloween-festen til skolen, skjer det igjen noe merkelig. Plutselig går Emil opp på scenen for å synge Leona sin favorittsang. Han klusser det til, men ønsker å prate med Leona på tomannshånd. Da unnskylder han seg til henne for ikke å ha stoppet kameratene, og innrømmer at han er forelsket i henne og var teit for å bry seg om hva kompisene mente. Emil forsvarer da Leona mot hatefulle kommentarer fra kompisene, og understreker at han ser på Leona som en jente. Leona forteller Emil om sine følelser, og boken slutter med at Leona får seg sin første kjæreste (Baugstø, 2020).

1.3.1 Line Baugstø

Line Baugstø (født i 1961) er en norsk frilansjournalist og forfatter som debuterte i 1986 med romanen *Reise i gult lys*. Siden har hun skrevet en rekke bøker for både barn og voksne innenfor flere ulike sjangre og temaer. Boken hennes *Vi skulle vært løver* kom ut i 2018 og mottok Sparebankens Sørs barne- og ungdomslitteraturpris i 2020, som første mottaker (Sørlandets litteraturpris, u.å.). I 2020 kom hun også med den frittstående oppfølgeren *Jeg er Leona* som vant Kulturdepartementets Litteraturpris for barn og unge. Begge bøkene om transjenta Leona har fått flere strålende tilbakemeldinger og anmeldelser, samt vært nominerte til Arks barnebokpris (Aschehoug, u.å.).

Baugstø har i flere intervjuer og plattformer diskutert bøkene. Da har det blant annet kommet frem at bakgrunnen for valget om å skrive om denne tematikken lå i at hun hadde en venninne som opplevde at det yngste barnet viste seg å være en jente, til tross for å være født som gutt. Dette ble dermed inspirasjonen hennes for å skrive *Vi skulle vært løver*, og for å begi seg ut på denne tematikken for barn. Som gjest i en episode av Norsk barnebokinstitutt sin podcast *Barnebokprat* (2021), utdyper hun dette ved å fortelle at venninnens informasjon kom som en stor overraskelse for de fleste rundt, og at det fikk henne til å tenke over hvor mye mot det kreves for å stå i en slik situasjon som et ungt menneske. Hun forklarer videre i episoden at hun ikke tenkte så mye der og da på at dette var et nytt tema hun begikk seg ut på. Det var først da hun var i gang, det derimot gikk opp for henne at det var mye hun måtte lære seg om hva transpersoner i denne alderen møter av utfordringer i hverdagen. Boken var vanskeligere å skrive enn det hun først hadde sett for seg, men hun nektet å gi opp. Det ble foreslått underveis av forlaget at hun skulle skrive fra Leona sitt perspektiv, men det turte hun ikke å forsøke seg på. Da hun derimot satte i gang med den andre boken, og skulle gå videre innenfor temaet, hadde hun lyst å prøve på dette. Hun understreker at hun fikk mye hjelp underveis, og viser her til at hun eksempelvis måtte ringe noen for å finne ut av om skolen i det hele tatt hadde tillatt å la Leona få bruke jentegarderoben i utgangspunktet. Hun forklarer arbeidet med tematikken under skrivingen av *Jeg er Leona* slik:

Jeg har snakket med mange transjenter før jeg skrev bok nr. 2. Jeg har vært på Rikshospitalet og snakket med leger. Jeg har også hørt mange historier om dårlige møter med disse, men de jeg snakket med hadde ikke slike historier. De hadde opplevd å bli møtt på en fin måte. Også

for meg er det en grense på hvor mange problemstillinger en skal/kan ta opp i barnebøker. Det som var viktig for meg, det var å få frem sårbarheten til Leona i den situasjonen (Norsk barnebokinstitutt, 2021).

Ingeborg Sivertsen Landfald som leder samtalen for episoden tar opp diskusjon om hvordan det er mange forfattere som ikke tør å begi seg ut på å skrive om noe de ikke selv har opplevd, eller har erfaring med. Baugstø nevner i denne sammenhengen at hun mener det er viktig at forfattere ikke blir redd for å prøve seg på noe nytt, men at det er vesentlig at man som forfatter forsøker å leve seg inn i karakterenes situasjon. Hun mener at en må benytte sin egen sårbarhet og heller overføre denne over på karakterene man skriver om.

På siden til forlaget, finner vi også en tekst som er skrevet i forbindelse med utgivelsen av *Jeg er Leona*. Der står det også om inspirasjonen til bøkene, og hvordan hun forhørte seg med både ulike transjenter og foreldre sine egne erfaringer, samt leger, lærere og andre som jobber med tematikken. I tillegg skriver hun her om hvordan boken tar for seg temaer mange kan kjenne seg igjen i ungdomsskoletiden. Da referer hun til usikkerhet rundt kropp, vennskap, kjærlighet og det å føle på utenforskap. Likevel mener hun Leona representerer en egen sårbarhet i tillegg, som de fleste ikke trenger å føle på samtidig som de går igjennom denne tiden. Dette er i hvert fall det hun ønsker at skinner igjennom i bøkene: «Navnet Leona betyr «løve». Hun føler seg nok ikke alltid som en løve selv, men i mine øyne er hun kjempemodig. En kjempende løve som finner sin plass i verden til slutt» (Baugstø, u.å.).

1.3.2 Resepsjon av bøkene

Som en forfatter av bøker innenfor kjønntematikken har Line Baugstø vært nødt til å navigere seg i et komplekst felt som stadig er oppe til debatt. I den følgende delen av oppgaven vil jeg derfor se raskt på resepsjonen av bøkene, der utvalget har som formål å belyse noen sentrale tendenser i tilbakemeldingene og mottakelsen de fikk.

Begge bøkene om Leona fikk svært god kritikk og annerkjennelse da de kom ut, og mottok som nevnt flere priser og nominasjoner. Den første boken, *Vi skulle vært Løver*, fikk stor oppmerksomhet da den kom ut i 2018, nettopp fordi det var en av de første norske bøkene for mellomtrinnet som tok for seg tematikken om det å oppleve å være født i feil kropp. I en anmeldelse publisert av *Dagbladet* kort tid etter skrev anmelderen Marie Kleve at boken til

fordel skulle vært lest av flere voksne også, da tematikken står så sentralt til samtiden og stadig er oppe i en rekke medieoppslag. Hun ga derfor boken terningkast fem (Kleve, 2018). Av litteraturkritiker Anne Cathrine Straume, som stod for *NRK* sin anmeldelse av boken, fikk Line Baugstø flere positive tilbakemeldinger for å bringe et viktig tema opp som samtaleemne i skolen, og for å hedre mangfoldets verdi (Straume, 2018).

I en artikkel for *A-magasinet* som kom ut tidligere i år kom det derimot frem at Baugstø fikk kritikk i forbindelse med den svenske utgivelsen av boken, og dermed fikk beskjed om å endre på teksten. Det svenske forlaget hadde problemer med at rektoren brukte Leonas tidligere guttenavn foran de andre elevene i klassen hennes. Journalist i saken, Pål Vegard Hagesæther, skriver at det å bruke tidligere navn på transpersoner på denne måten kalles for «deadnaming», og var noe det svenske forlaget mente kunne oppleves som støtende for transpersoner som leste boken. Skiftningen i bruken av pronomen i dette avsnittet fikk også tilsvarende kritikk. Baugstø svarte at hun ikke lot seg gå med på å endre på alt, da hun mente at dette ville gi konsekvenser for handlingen senere i boken. Likevel innrømmer hun i artikkelen at hun antagelig hadde tenkt seg litt om og muligens gjort ting annerledes, dersom hun hadde skrevet denne boken i dag (Hagesæther, 2023).

Den frittstående oppfølgeren *Jeg er Leona* mottok også strålende omtaler da den kom ut i 2020, og har blitt sett på som et viktig og godt bidrag i kjønnsidentitetsdiskursen. I avisen *Klassekampen* skriver Kaja Schjerven Mollerin (2020) at det fineste med boken er hvor konkret den er i beskrivelsene og formidlingen av tematikken. Hun gir Baugstø ros for hvordan hun tydeliggjør opplevelsen av kjønnsinkongruens gjennom beskrivelsene sine av Leona (Mollerin, 2020). Boken er videre anmeldt på mange blogger og forum, og blant disse ønsker jeg å trekke frem en elev sin anmeldelse på bokslukerprisen sine nettsider. Eleven skriver følgende: «Den handlet ikkje så mykje om at ho vart født i feil kropp når det vart ho som vart hovudpersonen i boka» (Bokslukerprisen, 2021). Dette utsagnet velger jeg å inkludere, nettopp fordi dette er noe jeg kommer til å kommentere senere i oppgaven, som en del av mine funn fra analysene.

1.4 Teoretisk grunnlag og oppgavens struktur

Det teoretiske grunnlaget jeg benytter meg av i denne teksten baserer seg på en kombinasjon av narrativ teori, teori om barnelitteratur og barnesynet, samt kjønnsteori med vekt på barns møte med seksualitet og kjønnsroller. Teori om barnelitteratur fungerer her som et teoretisk bakteppe for prosjektet, der jeg velger å støtte meg i stor grad til Stokke og Tønnessen (2018) og Birkeland og Mjør (2012), samt supplere med Nina Christensen (2018), Schibbye og Løvlie (2017), og Nes og Slettan (2020) med flere. Kjønnsteorien vil jeg bruke for å drøfte funnene rundt analysene av karakteren Leona, og for å sette ord på hvordan kjønnsinkongruensen kommer til uttrykk ved karakterbeskrivelsene i bøkene. Her har jeg valgt å ta utgangspunkt i teoretiske perspektiv hentet fra Judith Butler (2020), Karen Coats (2018) og Catherine Butler (2020) og tilføye med noen teori hentet fra blant annet Thore Langfeldt (1986), Hanne Emile Skarpsno (2013) og Norsk barnebokinstitutt (2021). Den narrative teorien er bakgrunn for valg av struktur og begreper til å presentere funnene i analysene mine av bøkene, og støtter seg på forskning og litteratur hentet fra Maria Nikolajeva (2002), Rolf Gaasland (1999) og Jakob Lothe (2013). På denne måten blir den narrative teorien her et verktøy for analysene og en del av min metode. Metoden jeg bruker i denne oppgaven er litterær analyse, og i den forbindelse lener jeg meg hovedsakelig på Kallestad og Røskeland (2020) og Andersen, Mose og Norheim (2012).

Oppgaven er delt inn i fem kapitler. Etter det teoretiske rammeverket og metode er presentert i kapittel to, blir de litterære analysene av *Vi skulle vært løver* (2018) og *Jeg er Leona* (2020) presentert. Analysene er strukturert etter begreper hentet fra narrativ teori, der jeg vil ta for meg hvordan begrepene bidrar til å fremstille karakteren Leona. Her har jeg valgt å undersøke virkemidlene i de to bøkene samtidig, for å tydeliggjøre deres ulike funksjoner. I det fjerde kapittelet vil jeg først kort gjøre rede for det jeg mener er de mest sentrale funnene fra analysene. Deretter vil tekstene og karakteren ses i et mer overordnet perspektiv hvor de knyttes opp til representasjon, og samtale om mangfold og identitet i skolen, før jeg runder av oppgaven med noen avsluttende refleksjoner helt til slutt.

2. Teori og metode

2.1 Barn og litteratur

Når vi skal diskutere litteratur for barn og unge, og barnelitteraturens funksjon for mangfold og identitetsutvikling, kan det være lurt å først undersøke hva som ligger i denne typen litteratur. Hva definerer barnelitteratur eller barnebøker? Og hva er forståelsen vår av barneleseren?

Barnelitteratur kan ifølge Stokke og Tønnessen (2018) som en hovedregel anses som: «litteratur som er laget *for* barn, som gjerne handler *om* barn, og som handler om *temaer av interesse for barn*» (Stokke & Tønnessen, 2018, s. 19). Dette er de tre hovedkriteriene de setter for denne typen litteratur, men som de også understreker er det sjelden det finnes noen helt konkrete definisjoner eller avgrensninger i litteraturen. I mitt prosjekt velger jeg å forholde meg til disse kriteriene, da jeg mener de tar for seg et helhetlig bilde på hva barnelitteratur kan være, samtidig som det forblir en åpen definisjon med rom for tolkninger når jeg skal undersøke mitt materiale nærmere senere i teksten. Først og fremst blir det ved en slik definisjon lagt vekt på at dersom barnet er den ønskede målgruppen, så må også bøkene være skrevet på en slik måte at det skaper interesse og gjenkjennelse hos barneleseren (Stokke & Tønnessen, 2018, s. 19-20).

Birkeland og Mjør (2012) peker på barnelitteraturens egenskap til å reflektere samfunnet syn på barn og barndom opp igjennom tiden. Ettersom at barnesyntet er kulturelt og historisk betinget, vil litteraturen være i konstant endring i takt med samtiden forestillinger om barnet for den aktuelle tidsperioden. De ulike historiske tradisjonene for barnelitteratur vil av den grunn gi oss en indikasjon på de voksne sitt syn på barnet og barndommen i samtiden, samt være preget av ulike litterære kjennetegn fra periodene. Slik mener de at litteraturen også på denne måten vil kunne bidra til å enten bekrefte eller avkrefte disse tankene (Birkeland & Mjør, 2012, s. 14). Det vil være av interesse for meg å se på hva bøkene til Baugstø kan fortelle oss om dagens barnelitteratur, og hvordan bøkene hennes fungerer til å gjenspeile den dagsaktuelle tematikken om kjønnsinkongruens hos barn. Jeg kommer dessuten til å se nøyere på hvordan Baugstø som voksen og forfatter legger premisser for barneleserens forståelse og mottakelse av karakteren Leona.

2.1.1 Barnerollen og barnelitteraturens historie

Det er ingen tvil om at forståelsen og tolkingen forfatteren har av barnerollen og barns forhold til litteratur har mye å si for hvordan barnelitteraturen blir formet, samt hvordan den treffer leserne. Tanker om barnet sin rolle og status i samfunnet har også forandret seg, og historisk sett kan vi se tilbake på motsetninger og barneroller som har blitt skildret fra svært forskjellige syn. Stokke & Tønnessen (2018) viser i denne sammenhengen eksempelvis til roller som «det ulydige barnet», «det gode og uskyldige naturbarnet», «Det skrøpelige barnet» og «det kompetente og ressurssterke barnet» (Stokke & Tønnessen, 2018, s. 20). Tanken om barnet som noe uferdig og noe som er under stadig utvikling, har ifølge Schibbye og Løvlie (2017) vært det tradisjonelle synet i over flere hundre år. De voksne hadde da som rolle å lære opp, eller «temme» barnet (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 49). Videre argumenterer de for at denne typen syn på barnet, som et uferdig objekt, stiller barn i en sårbar gruppe hvor deres indre følelsesspekter, erfaringer, selvopplevelse og subjektive stemme blir vist for lite omtanke (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 52).

Fra slutten av 1700-tallet, ved romantikkens blomstring, begynte det derimot å vokse frem et nytt syn på barnerollen i den vestlige verden. Barndommen fikk verdi, og ble sett på som en viktig fase i livet, der alt grunnlag for senere utvikling ble skapt (Bache- Wiig, 1999, s.7, referert i Stokke & Tønnessen, 2018, s. 19). Filosofene John Locke (1632-1704) og Jean-Jacques Rousseau (1712-78) var bakgrunnen for de to mest dominerende forestillingene for barndom som fikk rotfeste på 1800-tallet. Begge anså barndommen som en forberedelse på voksenlivet, med de hadde likevel svært ulike syn på både barnet og barndomstiden. Locke satte bakgrunn for en oppdragende barnelitteratur med tydelige moraler og pedagogiske formål, som var ment for å utdanne barnet ved å lære det riktig fra galt. Litteraturen som fulgte av Rousseau, ga derimot friere tøyler og så på naturen som kilden til læring. Barnet var en representant for uskyld og autentisk menneskelig natur, som de voksne for lengst hadde mistet. Sistnevnte ble et syn som fikk en sentral plass i romantikkens tradisjon for barnelitteratur (Birkeland & Mjør, 2012, s. 15-16). Eksempelvis kan en her trekke linjer til bøkene *Heidi* (1880) av Johanna Spyri og *Ronja Røverdatter* (1981) av Astrid Lindgren, som viser tydelige tegn til inspirasjon fra Rousseau, ved at det i disse bøkene er det frie og naturnære barnet som påtar seg ansvaret for det de voksne ikke evner, men som barnet fremdeles ser på som naturlig og en selvfølge (Birkeland & Mjør, 2012, s. 15-20).

Mot slutten av 1800-tallet gjorde den barnlige fokalisingen at barnekarakteren kunne løsrive seg enda mer fra rollen den hadde hatt tidligere. Nå fikk barnelitteraturen et sterkere barneperspektiv, ved at vi fikk oppleve barnets erfaringer og syn på omgivelsene på en måte som ikke kom til like tydelig uttrykk ved bruk av en voksen fortellerstemme (Birkeland & Mjør, 2012, s. 22). Ved å ta i bruk dette nye litterære grepet ble det også markert et skille, der barnet fikk en egen og kritisk stemme og dermed tok et stort steg vekk fra den oppdragende voksenstemmen. Til tross for at dette ble gjort gjennom en ekstern forteller, åpnet dette nå opp for et større gjenkjennelsesmoment hos barneleseren. *Alice i eventyrland* (1865) av Lewis Carroll er et prakt eksempelpå bruddet med den tydelige voksenstemmen. Med et økt trykk på det barnlige og frie avdekker den absurde aspekter ved de voksnes adferd, og kan på denne måte også leses som en kritikk av de voksnes levevis. Andre litterære verk som er verdt å nevne i forhold til en slik frigjøring av barnekarakteren er blant annet *Peter Pan* (1906) skrevet av J.M. Barries og Astrid Lindgrens *Pippi Langstrømpe* (1945). En slik fremstilling av de voksne i barnelitteraturen kan ligne Rousseau sin idé der vi mister vår nærhet til det naturlige i vår utvikling til å bli voksen, og videre går inn i en tilværelse skapt av samfunnet, hvor den nye hverdagen oppleves som meningsløs og rutinepreget. I barnebøker som dette blir denne tilværelsen og sinnstilstanden til de voksne utfordret av de frie barna som frigjør seg fra de voksne sin trygge oppfostring (Birkeland & Mjør, 2012, s. 23). I begge bøkene jeg skal ta for meg i dette prosjektet er den barnlige fokalisingen tydelig tatt i bruk. Vi får et syn på omgivelsene knyttet til Malin og Leona sine erfaringer, og får på denne måte et barneperspektiv leserne lettere vil kunne leve seg inn i.

På slutten av 1900-tallet og i begynnelsen av 2000-tallet får barnerollen igjen en stor endring som påvirker litteraturen. Barnet blir nå sett på som noe som er i konstant utvikling, hvor denne utviklingen ikke trenger å ta utgangspunkt i et endepunkt eller mål der man blir en «ferdig» voksen. Grensen mellom barn og voksen får dermed et mindre skille en tidligere, og det anerkjennes at barnet kan utvikle seg i mange ulike retninger (Stokke & Tønnessen, 2018, s. 20). Barna får i denne perioden også et større krav på rettigheter ved at FNs barnekonvensjon blir inkludert i menneskerettighetsloven (Barnekonvensjonen, 1989, art. 2). Vi kan dermed se at dagens syn på barnerollen omfatter en større respekt for barnet, samt at tematikken der barnet er i utvikling og forsker på sin egen identitet er noe som går igjen også i dagens barne- og ungdomslitteratur. I og med at bøkene om Leona er ment for

mellomtrinnsleseren, og tar for seg overgangen fra barneskolen til ungdomsskolen, vil det være naturlig å anse at også disse bøkene samsvarer med det Solbjørg Tormodsdotter Nes og Svein Slettan (2020) her har gjort rede for som samtidsrealistiske barnebøker (Nes & Slettan, 2020, s. 39). Samtidig får barnets økte rettigheter, respekten for barnets egenart og krav på tilretteleggelse for individuelle behov en sterk kobling til Leona sitt perspektiv i bøkene til Baugstø. Ikke alle karakterene viser forståelse rundt Leona sin situasjon, noe som igjen går utover hennes hverdag og fører til at skolene bl.a. må tilrettelegge egne garderobeløsninger.

Barnelitteraturen har på mange måter både vært med på å holde fast ved og utfordre samfunnets syn på barn og barndom, og vi kan beskjefte oss med å si at litteraturens frigjøring av barnet, samt utfordringen av det tradisjonelle samfunnssynet, er kommet for å bli. I vår samtid er det en høyere toleranse for å utfordre både eldre og ny barnelitteratur, og forholde seg kritiske til de voksne sin rolle og påvirkning. Nyere norsk barnelitteratur, som Line Baugstø sine bøker, har dermed en større frihet i både valg av fremstillingen av barnet og tematikken de ønsker å ta opp. På samme måte vil slike bøker som disse, som tar for seg nye tematikker og er med på å utfordre forestillinger om hva barnelitteraturen skal romme, kunne anses som viktige bidrag til den nye og samtidsrelevante barnelitteraturen.

2.1.2 Barnelitteratur og tabu

Barnelitteraturen er i konstant endring i takt med samfunnet, men tabu i norsk barnelitteratur er fortsatt et omstridt diskusjonsemne. Imens noen mener at det i dag nærmest er en tematisk frihet, er det andre som mener det fortsatt er temaer som ikke blir tatt imot med like god smak. Selvmord, incest, porno, spiseforstyrrelser, alkoholisme og vold i hjemmet er blant emnene som da blir nevnt. De siste årene har det kommet en bølge av bøker for barn og unge som tar for seg disse temaene. Likevel blir det problematisert at mange forfattere føler et press i forhold til den moralske forvarligheten, der disse temaene fortsatt ikke kan skrives om på samme måte som mange andre. Eksempelvis blir det ansett som dårlig dømme å spøke med klimakrisen eller fremstille minoriteter som skurker (Norsk barnebokinstitutt, 2022).

For mange kan det virke åpenbart hva som er barnelitteratur og ikke. Nina Christensen (2018) tar opp diskusjonen i sin tekst *Om børnelitteratur, tekstbegreber og vurderingskriterier*. Et essay, rundt hvorvidt barnebøker får god respons eller er «passende» for barn. Der argumenterer hun for at det er for lite søkelys på hva som fra et faglig perspektiv vil kunne anses som god barnelitteratur, og derimot mye diskusjon rundt hvorvidt de voksne liker boken og tematikken eller ikke (Christensen, 2018, s. 13). Slike refleksjoner om hva som er passende tematikk i barnelitteraturen, samt refleksjoner rundt hvordan vi som voksne er med på å vurdere og avgjøre hvordan den blir tatt imot og formidlet, er spennende å ha i bakhodet ved nærmere analyse av barnebøker. Når Line Baugstø skriver om en transjente som føler seg født i feil kropp og konfrontert av de jevnaldrende elevene, blir kjønns mangfold og transidentitet tematisert. Dette er tematikk som tidligere har blitt ansett som tabubelagt å skrive om i norsk barnelitteratur. For bare noen år tilbake i tid ble dette ansett som modig, da det var av sjelden vare. Petra J. Helgesen (2022) gjør rede for at det i Norge var Ingunn Aamodt som var først ut med denne tematikken i ungdomsboken *En søster i skapet* i 2005. Denne ble fulgt opp av Tor Fretheim sin *Alltid Andrea* i 2010, og i 2015 kom *Eksperimentet* av Harald Nortun, som den første norske romanen som tok for seg denne tematikken rettet mot barneleseren. Baugstø sin første bok om Leona, *Vi skulle vært løver*, kom deretter ut i 2018. Her mener hun at det er verdt å bemerke seg at det er store mellomrom mellom disse bøkene, og at det først er i nyere tid vi har fått et større utvalg av denne typen barnelitteratur. Den store mangelen på litteratur som tar opp og tematiserer kjønnsidentitet for barn kan derfor også ha vært med på å påvirke hvorfor de første bøkene ble tatt imot med en enorm hyllest og ros. I tillegg viser denne økningen av bøker med karakterer som er trans og ikke- binære (personer som ikke ønsker å identifisere seg med kjønn), en gjenspeiling av at samfunnet nå er i ferd med å anerkjenne et utvidet syn på kjønnsidentitet (Helgesen, 2022, s. 80). Sistnevnte er noe vi også kan se ved at tematikken har fått en så sentral plass i dagens læreplan sine overordnede mål (Kunnskapsdepartementet, 2019). Med andre ord vil dagsaktuell tematikk om det å ha en transidentitet, samtidig som en går igjennom puberteten og alt det medbringer, være et perspektiv som flere elever vil kunne kjenne seg igjen i eller få innblikk i gjennom litteraturen.

Periskop (et tverrfaglig tidsskrift om kunst for barn og unge) har i en debattartikkel i 2020 intervjuet flere forfattere og mennesker i bransjen om tabu i dagens barnelitteratur. Svein Størksen, som er forlagssjef i Magikon forlag, er blant de som har uttalt seg om dette. Han mener det ikke er tematikken i seg selv som er tabubelagt, men at det derimot er mange som ser på det som tabubelagt dersom forfatterens bakgrunn og kulturelle tilhørighet ikke samsvarer med det aktuelle temaet. Han argumenterer for at det i skjønnlitteraturen er naturlig for forfattere å bruke fantasi og evne til innlevelse i andre livssituasjoner når en skriver, men at dette er satt under press av dagens samfunn, der en krever at forfatteren må ha en moralsk rett til å behandle temaet de har valgt å skrive om. Her stiller litteraturviter Guri Fjeldberg med et innspill, da hun kommenterer at vi har en tendens til å lese enkeltindivider fra marginaliserte grupper som representasjoner for resten, og dermed ikke kan fremstille minoritetspersoner i dårlig lys eller la dem gjøre onde handlinger. Hun legger også til at hun opplever et savn av barnebøker som tar opp og problematiserer pinlige aspekter ved norsk samtid. Forfatterne Brynjulf Jung Tjønn og Arne Svingen er blant de som mener det er nye tabuer som kommer til syne. Tjønn nevner at han mener fattigdom blant barn er på vei til å bli et større tabubelagt tema enn det har vært tidligere og Svingen kommenterer det han mener er et moralistisk tilbakeslag av banning, samt en redsel for at barnelitteratur spesielt rettet mot guttelesere skal bli det nye (Periskop, 2020).

Seksualitet er fortsatt en tematikk som går igjen i diskusjonen. Ingeborg Sivertsen Landfald mener at seksualitet, og da ikke minst skeiv seksualitet, fortsatt er tabubelagt i møte med barneleseren. Hun skrev i 2018 en masteroppgave om tabubelagt seksualitet i norsk barnelitteratur og kommenterer her funnene sine:

Da jeg jobba med masteroppgaven om tabubelagt seksualitet, hadde jeg forventa å finne naturlig nakenhet blant illustrasjonene i nye barnebøker, men det var det færre av jo nærmere samtiden jeg kom. Det som overrasket meg mest, var hvor få skeive det er å finne i norske barnebøker – og hvor seint den representasjonen kom her til lands (Periskop, 2020).

Hun forklarer videre at det er mange som har vondt for godta denne formen for litteratur for barn. Ekstra vanskelig blir det dersom seksualiteten i tillegg tilhører barna i bøkene, og da spesielt jentebarn (Periskop, 2020). Synet på seksualitet som tabu skriver også forfatter Anders Totland om i en annen artikkel der han diskuterer mottagelsen av boken hans *Den*

norske slavehandelen (2018). Her forklarer han at barneleseren godtok å lese om død og brutalitet, men at det øyeblikket han nevnte sex og hor så kom det store reaksjoner. Dette synes barneleseren var både ukomfortabelt og unødvendig å ha med i boken (Totland, 2020). De sterke reaksjonene fra barna selv kan peke mot at dette er en tematikk som dagens barn og unge sjeldent blir utsatt for, og som fortsatt ikke er ufarliggjort. Ergo kan en argumentere for at det er tydelige tegn som viser til at seksualitet fortsatt er et tabubelagt tema i den norske barnelitteraturen.

2.1.3 De voksnes rolle

Som nevnt ovenfor påpekte Nina Christensen (2018) en svakhet ved de voksne sin manglende refleksjon over ansvaret de sitter med i forhold til vurdering av litteratur rettet mot barn. Det å vurdere bøker som ikke egnet for barn ut ifra den tanke at en ikke falt i smak, og en derfor ikke tror at boken vil vekke interesse hos barna, mener hun vil kunne bidra til å sette barneleseren i en bås der alle barn har de samme interessene (Christensen, 2018, s. 13). Samtidig som hun understreker at det er vanskelig å sette fastslåtte vurderingskriterier til litteraturen, legger hun også frem om hvordan sammenhengen vi voksne velger å formidle et verk i ofte har betydning for hvordan barnet møter og tar imot teksten som blir presentert. Dette gjør hun med et ønske om at fagpersoner skal reflektere ytterligere over hvordan barnebøker blir vurdert, hvilke kriterier og rammer vi setter for vurderingen, samt hvordan vi kan få til mer nyanserte og kvalifiserte diskusjoner om barnelitteraturen som sjanger (Christensen, 2018, s. 18). Selv om det kan være vanskelig å sette noen klare vurderingskriterier på denne måten, argumenterer hun også for at dette er noe vi som voksne fagpersoner er forpliktet til å ta alvorlig. Spesielt poengterer hun at når det er de voksne som velger ut litteraturen på barnas vegne, så må også ufaglige begrunnelser om at en «ikke liker» denne typen bøker og derfor ikke anser dem som bra nok bort. Som hun skriver avslutningsvis i teksten sin: «Smag, kvalitet og vurderingskriterier skal netop diskuteres» (Christensen, 2018, s. 30).

Dag Larsen skrev i 2017 en kronikk med tittelen *Sensurens mål er taushet*, der han vurderer de voksne sin rolle overfor barneleseren i det han ytrer som et felles engasjement som muligens er på vei til å bli en kommersiell sensur. Han tar et oppgjør med måten han mener vi ser på barn som lesere når vi vurderer litteraturen. I teksten blir det stilt spørsmål om

hvorvidt de voksne reflekterer rundt de ulike rollene de har som formidlere, kritikere, utgivere og forfattere, av denne typen litteratur. Han viser til at det å hele tiden skulle vise omsorg og fungere som foresatte ovenfor barneleseren kanskje heller bidrar til å oppbygge en type markedssensur der vi undervurderer barneleseren. Dagens barn blir gjennom sosiale medier kjent med både pornografi og voldelighet. Han mener derfor at det å beskytte barna mot det som blir ansett som vanskelig tematikk, resulterer i at en muligens bare bidrar til å hindre at bøker med tematikken som tar barnas parti finner veien til leserne (Larsen, 2017).

I 2021 skrev Ida Therese Klungland en artikkel på oppdrag fra Norsk barnebokinstitutt om barnestemmer i barnelitteraturen. Her presenterte hun hvordan barnelitteraturforsker Lindsay Myers, gjennom et litteratursamarbeid med sin egen datter, fikk et innblikk i hvordan barnelitteraturen på mange måter fungerer som en dialog mellom de voksne og barna. Myers opplevde hvordan det å la barnet få være med på prosessen førte til viktige bidrag, og en følelse av eierskap ovenfor barnelitteraturen. Hun mener det er lite hensiktsmessig at det i dagens barnelitteratur er de voksne som sitter på monopol og makten over både skapelsesprosessen og kvalitetsvurderingen av verkene som blir publisert og tatt i bruk. Ved å la barna bli hørt, og ved å spørre om deres mening og interesse for et verk, vil man ifølge Myers også få en bredere innsikt i hva barna ønsker å lese. For hvem ellers er i best stand til å fortelle oss historier om og for barn enn barna selv? (Klungland, 2021).

Det blir i artikkelen til Klungland (2021) videre diskutert rundt perspektivet og maktbalansen mellom de voksne og barnet i en slik prosess. For hvis litteraturen skal bære preg av voksenstemmen og være skrevet av voksne, blir barna i verkene også fremstilt på de voksnes premisser. På denne måten går det an å argumentere for at maktbalansen oppleves som noe ujevn, da barneleseren posisjoneres som en mottaker og ikke får være med på å skape. Et samarbeid om barnelitteraturen vil dermed kanskje være en måte å forhandle om denne maktbalansen på, og samtidig gi barna en egen stemme og autoritet over sin egen litteratur. Likevel understreker forskere at det ved slike prosjekt er vesentlig å se på viktigheten av samarbeidet mellom de voksne og barna. For selv om barna har en viktige bidrag og bringer med sin kompetanse som samtidens barn, så er vi voksne mer erfarne skrivere og historiefortellere (Klungland, 2021). I min undersøkelse av bøkene om Leona vil jeg sette

søkelys på hvilke stemmer Line Baugstø gir verdi, der jeg ønsker å se nærmere på forholdet mellom den barnlige fokaliserings og hvorvidt de voksne sin stemme preger fremstillingen vi får av transkarakteren.

2.2 Seksualitet og kjønn

I likhet med synet vårt på barn har også synet vårt på barns seksualitet beveget seg i en ny retning de siste årene. Flere begynner å se sammenhengen mellom barns seksuelle atferd og deres emosjonelle følelsesliv og utforskning av fysisk kontakt. Fremdeles er det mange som synes det er vanskelig å tenke på barn som seksuelle skapninger. Thore Langfeldt (1986) understreker i dette utdraget fra boken hans *Barns seksualitet* hvordan barna speiler vår seksualitet og vårt forhold til egen kropp: «Hvordan foreldre og samfunnet speiler barnets seksualitet er utvilsomt viktig for individets måte å uttrykke seksualitet på senere i livet» (Langfeldt, 1986, s. 10). Seksualitet er noe han understreker at vi er født med, og noe som blir sterkt knyttet til vår identitet og selvfølelse (Langfeldt, 1986, s. 9-10).

2.2.1 Barns møte med seksualitet og kjønnsroller

Barn opplever en egen seksualitet. De utforsker egne og andres kropp, og er nysgjerrige og lærer om egne kroppslige fenomener. Dette gjøres blant annet gjennom spørsmål, sansing og lek. Leken blir også ofte utført i forhold til normer for hva de anser som vanlig, og er kjent med av kjønnsroller. Det å leke familie og doktor er svært populært fra en tidlig alder. Når de vokser utvikler også kroppene seg, noe som fører til at de eksperimenterer og blir kjent med endringene og lystene disse medfører (Skarpsno, 2013, s. 31). Det er heller ikke ulikt at barn utforsker de ulike kjønnsrollene de kjenner til, og kler seg ut og leker med både feminitet og maskulinitet. I den forbindelse har det vokst frem et begrep som blir tatt mer og mer i bruk for å beskrive disse barna, nemlig *kjønnskreative barn*. Kjønnskreative barn er barn som gjør noe annet enn det som er forventet i forhold til kjønn, altså noe som bryter med kjønnsroller og kjønnsuttrykk. Dette er barn som leker med identitet og utvikling, og er et begrep som er blitt tatt i bruk med den hensikt å normalisere denne delen av barnets utforskning. Dette er et relativt nytt barneperspektiv, da barns seksualitet fortsatt er et relativt nytt tema og ofte har blitt fremstilt som tabu å ta opp. I en anmeldelse av Julian Gill-Peterson (2018) sin bok

Histories of the Transgender Child, skriver Ketil Slagstad (2019) om hvordan boken viser til disse barnas historiske utfordringer, samt understreker at de kjønnskreative barna alltid har vært her, men at det tidligere ikke har vært noe ønske om å se dem slik de er (Slagstad, 2019).

En studie gjort av Leander, Larsen og Munks i 2018 (referert i Skundberg, 2020), viste at en rekke danske foreldre og barnehagepedagoger så på barneseksualiteten som en risiko. Flere av de som deltok i studien synes det var vanskelig å håndtere slik lek, og ønsket bedre kontroll som den voksne i situasjonen. Det kom likevel frem i undersøkelsen at et mindretall hadde motstridende holdninger, der de mente at begrensningen og mistenksomheten mange voksne sitter med derimot holdt igjen den naturlige barneleken. De samme mente også at barns seksualitet burde forstås som noe naturlig og sunt, og at det var nettopp de voksne sin innblanding og tolkning som gjorde det til noe farlig (Skundberg, 2020, s. 2). Det er betydningsfullt å se at synet på barneseksualitet har tett relasjon med synet på barnerollen, og at begge disse har vært i en forandring gjennom årene. Siden de voksne fungerer som premissleverandører av barnelitteraturen, kan de på den måten bidra til å påtvinge barna et voksensensuelt bilde av virkeligheten. Hanne Emilie Skarpsno (2013) kommenterer dette i boken *Barn og seksualitet – Utfordringer i barnehagen*, der hun gjør rede for at det er vesentlig å anerkjenne at seksualiteten til barn og voksne er veldig forskjellig, og på denne måten også vurdere hvordan voksenstemmen er med på å påvirke barnets syn på egen seksualitet (Skarpsno, 2013, s. 32). Dette er et viktig bakteppe for arbeidet med mitt prosjekt der jeg bl.a skal undersøke hvordan Leonas kjønnsidentitet og opplevelse av egen kropp i forandring blir fremstilt i bøkene.

Ved overgangen fra barn til ungdom går vi som nevnt gjennom store kroppslige og sosiale endringer, da er det også naturlig at litteraturen som tar for seg denne tiden i livet gjenspeiler dette. Nes & Slettan påpeker at tematikken og personschildringene i ungdomslitteraturen er sterkt preget av nettopp denne typen kroppslig utforskning i puberteten, samt utforskning av egen identitet og tilhørighet i det sosiale (Nes & Slettan, 2020, s. 41-42). Bøkene til Baugstø legger seg akkurat i skjæringspunktet mellom barnelitteratur og ungdomslitteratur på grunn av tematikken og alderen til karakterene. De begynner i den første boken som en del av barnetrinnet, men går over i den andre til

ungdommen. Karakterene utvikler seg over tiden, og tematikken bidrar til å vise hvordan de møter lignende utfordringene med en ny modenhet.

2.2.2 Nye syn på kjønn og seksuell identitet

Identiteten vår blir ofte definert av det vi eller samfunnet ser på som kjønn og seksuell orientering, sistnevnte vil si hva vi bruker for å beskrive vår egen seksualitet. Et tradisjonelt syn på dette har vært ut ifra tokjønnsnormen, som er ideen om at samfunnet vårt bygger på at det kun eksisterer to kjønn og at disse er gitt til oss biologisk ved fødsel, som mann eller kvinne. På samme måte har seksuelle legninger gjerne blitt delt inn i tre hovedkategorier: Heterofili der en blir tiltrukket av det motsatte kjønn, homofili som vi si når en blir tiltrukket av samme kjønn som eget og bifili der en blir tiltrukket til begge kjønnene (Skeiv Ungdom, u. å.). I nyere tid har diskusjonen om kjønn og seksualitet blitt viet stor oppmerksomhet på verdensbasis både gjennom kjente personer i mediebildet, men også i det akademiske. I boken *Kjønn i bevegelse* (2001) skriver Elsa Almås og Esben Esther Pirelli Benestad deres definisjon av kjønnsidentitet: «Kjønnsidentitet betraktes som den subjektive opplevelsen av å være et kjønn, uansett om man forklarer denne opplevelsen på grunnlag av biologiske, sosiale, psykologiske forhold, eller en kombinasjon av disse» (Almås & Benestad, 2001, s. 114). I 2016 ble det også mulig for norske borgere som å søke om å bytte sitt juridiske kjønn. Juridisk kjønn er det kjønn som står på passet og som en er folkeregistrert med, og det den norske loven sier du skal bruke for å identifisere deg selv internasjonalt ved for eksempel reise til andre land. Ifølge norsk lov eksisterer det to juridiske kjønn i Norge, mann og kvinne, og er man over 16 år har man nå rett til å selv endre på dette. Ved yngre alder er det behov for samtykke fra en myndig foresatt dersom en ønsker å endre sitt juridisk kjønn (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016).

Ifølge Skeiv ungdom sine nettsider utfordrer kjønns mangfoldet som finnes i dag denne tokjønnsnormen som lenge har stått sentralt. Noen anser seg selv som å være mann eller kvinne, imens andre opplever at de passer et sted imellom, at det varierer fra tid til annen, eller at en rett og slett ikke ønsker å bruke kjønn når en identifiserer seg selv. De mener at der kjønnsidentitet forteller noe om hva man velger å definere seg selv med, handler kjønnsuttrykk på den annen side om hvordan man uttrykker kjønn sitt. Dette kan blant annet gjøres ved bruk av klesstil, frisyre og kroppsholdning, og baserer seg på om vi gir et

feminint eller maskulint uttrykk, eller om vi blander og tar i bruk begge formene (Skeiv Ungdom, u. å.). Forståelsen vår av kjønn har de siste årene blitt utvidet, og teorier om sosialt kjønn er blitt forsterket.

Judith Butler (2020) skriver i boken *Kjønn, performativitet og sårbarhet* om kjønn som en konstruert illusjon av gjentatte handlinger innenfor politisk aksepterte rammer og grenser der kjønnets mister betydning uten sitt indre og sin fremtoning:

Kjønn er snarere en identitet som forsiktig blir konstituert i tiden, etablert i en ytre rom gjennom en stilisert gjentakelse av handlinger. Kjønnets effekt blir skapt gjennom stiliseringen av kroppen og må derfor forstås som den verdslige måten kroppslige gester, bevegelser og stiler av ulike slag skaper illusjon en om et vedvarende kjønn selv på (Butler, 2020, s. 51).

Butler sitt syn på kjønn viser til en forståelse av kjønnsuttrykk som noe sosialt og kulturelt betinget, der det performative kjønn, måten vi viser kjønn på gjennom handling og utøvelse, står sentralt. Kjønn er en konstruert identitet, som er blitt til norm ved gjentagende overbevisning ovenfor oss selv og menneskene rundt oss (Butler, 2020, s. 52). Hun tar eksempelvis opp hvordan dragartister er i sin natur og visuelle fremtoning både det maskuline og det feminine på en og samme tid, og dog de viser til stereotypi, likevel utfordrer det heteronormative synet på kjønnsrollene (Butler, 2020, s. 45-47).

At kjønnets virkelighet blir skapt vedvarende sosiale fremførelser, betyr at selve begrepene om essensielt kjønn og en sann vedvarende maskulinitet eller femininitet også er konstituert som del av en strategi som tilslører kjønnets performative karakter og de performative mulighetene for å mangfoldiggjøre kjønnets konfigurasjoner utenfor de innskrenkende rammene for maskulin dominans og tvungen heteroseksualitet (Butler, 2020, s. 100).

Her viser Butler til kjønn som noe flyktig som tilegnes mening ved det performative, og dermed ikke faller inn under de heteronormative rammene som sier at en enten er mer maskulin eller feminin. En av de trenger ikke dominere kjønnets karakter og oppfatning alene, og bør dermed ikke settes i en bås der det blir umulig å bryte med disse sosiale normene. Hun skiller også mellom biologisk og sosialt kjønn ved å vise til at biologiske kjønn

forutsetter en generalisering av kroppen før den blir tatt i bruk og tilegnet betydning (Butler, 2020, s. 32).

Bøkene om Leona tar for seg en kjønnsidentitet hvor den sosiale kjønnsforståelsen bryter med den biologiske normen, dermed er det interessant å se på hvordan Baugstø håndterer dette perspektivet i fremstillingen av karakteren Leona. I tilknytning til mitt prosjekt er det særlig dette transperspektivet som er relevant å se nærmere på, da Leona er en transjente som er født i feil kropp, med mannlige biologiske kjønnsorganer. Luca Dalen Espeseth, som har bakgrunn med mastergrad i tverrfaglige kjønnsstudier, og vært transaktivist i 10 år, forklarer i podcasten *Barnebokprat* av Norsk barnebokinstitutt (2021) at en transperson eller trans er en person som identifiserer seg helt eller delvis som et annet kjønn enn det hen fikk ved fødsel. Han forklarer videre at det å være født i feil kropp er et uttrykk som er blitt brukt om mennesker som føler på en kjønnsinkongruens, altså når kropp ved fødsel ikke samsvarer med det kjønn personen selv opplever å være. Kjønnsinkongruens er en medisinsk diagnose, samt en måte å beskrive trans på, der det er en mismatch mellom det kjønn du er og det du fikk ved fødsel. I denne sammenheng vil det også være vesentlig å poengtere at ikke alle som opplever kjønnsinkongruens identifiserer seg som trans, og at dette ikke sier noe om personenes seksuelle legning, men kun deres oppfatning av eget kjønn (Norsk barnebokinstitutt, 2021). Leona går innunder både transperspektivet og opplever en kjønnsinkongruens, og får i den andre boken klarsignal fra hormonlegen til å begynne med pubertetsblokkere, noe som vil hindre at hun går igjennom en mannlig pubertet, og muligens vil gjøre det lettere å gjennomføre en medisinsk transisjon ved senere anledning dersom hun ønsker det.

I mine analyser kommer jeg også til å gå inn på det som har med heteronormativitet og interseksualitet å gjøre, da dette er sentralt for Leona og Leona sin forståelse av seg selv. Skeiv Ungdom definerer heteronormativitet som normen som tar utgangspunkt i at en er heterofil og interesserer seg for det motsatte kjønn, og sier videre at interseksualitet eller interkjønn handler om det å ha en kropp med både mannlige og kvinnelige kroppstrekk. Eksempel på sistnevnte kan være at man både har en vagina og et høyt testosteronnivå i kroppen (Skeiv Ungdom, u. å.). Andre begreper jeg kommer til å gå inn på i denne teksten av relevans for karakteren Leona er det å «komme ut», å leve i *stealth*, å bli *outet*, og det å

oppleve en kjønnsdysfori. Det «å komme ut» innebærer å fortelle/forklare sin kjønnsidentitet til sine nærmeste, og er ifølge Luca Dalen Espeseth (2021) absolutt er en viktig opplevelse i transpersoners liv, men han legger til at dette er noe som antagelig alltid har vært der, og bare tatt tid for de fleste å finne ut. Han forklarer at det å leve i *stealth* betyr at man blir antatt for å være det kjønn en anser seg selv å være, og dermed ikke har behov for å dele at en er trans eller har byttet kjønn. Han hevder også at det ikke finnes noen god nok norsk terminologi på akkurat dette. Kjønnsdysfori forklarer han videre at er en beskrivelse på det å oppleve smerter ved å ha et kjønn du ikke føler er riktig (Norsk barnebokinstitutt, 2021). Slike smerter får vi oppleve at Leona møter i boken *Jeg er Leona*, og dette er derfor noe jeg kommer til å nevne videre i analysen.

2.2.3 Skeive karakterer som representasjon

Gjennom historien er det tydelig at bøker, tidsskrifter og faglitteratur har spilt en sentral rolle for skeiv historie og kultur, både i vårt eget hjemland og internasjonalt. På Skeivt arkiv (2020) sine nettsider finner vi at det ikke var før på den første halvdel av 1900- tallet at det kom ut bøker i Norge som omtalte homofile og lesbiske med nye representasjoner enn det som hadde vært tidligere. Disse nye bøkene sto i kontrast til datidens ensidige bilde på skeive personer, og siden den gang har flere kjente forfattere bidratt med litterære verk innenfor denne tematikken (Universitetsbiblioteket i Bergen: Skeivt arkiv, 2020). Solberg (2021), litteraturviter og barnebokforfatter, skriver i en artikkel at det i senere tid har blitt sett en tendens til nyere skeiv trend innenfor den norske litteraturen. Ikke bare har det kommet flere bøker der tematikken tydelig blir tatt opp i titlene, men bøkene er også tilpasset en bredere aldersgruppe enn tidligere, og forlagenes omtale av bøkene har også endret seg noe den siste tiden. Eksempelvis nevner hun at disse bøkene ikke lenger blir vist til som homofil eller skeiv litteratur, men kan derimot beskrives som en bok som handler om å finne og bli kjent med seg selv. Hun mener i tillegg at det er en større variasjon i hvilke personer i bøkene som har en skeiv legning, samt at det er en ny trend for at bøkene ikke nødvendigvis har det å finne ut av egen legning og kjønnsidentitet som hovedtematikk lenger. Hun understreker likevel at noen barnebøker fortsatt kan bære et preg av stereotypi over hvordan personene med skeiv legning fremstilles (Solberg, 2021). Dette ønsker jeg å undersøke nærmere om også er tilfelle i de bøkene jeg har valgt å ta for meg i denne oppgaven.

Kjønnsrollene, og representasjonen deres i litteraturen, er også med på å forme hvordan ungene ser på seg selv. Karen Coats (2018) har uttrykt at det er en ubalanse blant kjønnene, der menn oftere blir satt som protagonistene fremfor kvinner. Hun viser videre til hvordan denne fremstillingen er med på å bygge under holdninger knyttet til kjønnene fra før, som igjen er med på å skape stereotypi og forventninger om hvordan de skal være og oppføre seg. Barn søker etter kunnskap om hvordan å opptre i sosiale sammenheng fra en tidlig alder, og denne kunnskapen bidrar dermed til å påvirke holdninger knyttet til egen kjønnsidentitet, og følelser og relasjoner de opplever å ha til seg selv og andre (Coats, 2018, s.122-123). Hun viser videre til hvordan tvungen kjønnsforestilling kan resultere i uvitenhet og feilinformasjon, og føre til en normalisering av å fortelle jenter at de ikke kan være sine egne protagonister (Coats, 2018, s.124). Klassikerne som *Pippi Langstrømpe* (1945) og *Ronja Røverdatter* (1981) av Astrid Lindgren er gode eksempler på representasjoner der sterke jenteprotagonister blir representert i barnelitteraturen. I bøkene til Baugstø er både Leona og Malin protagonister i bøkene, og fungerer som ulike, men likeverdige representasjoner for jenter i litteraturen. Det at Leona blir fremstilt gjennom Malin og ikke for eksempel Emil sine øyne i den første boken, er også viktig for hvordan følelsene og relasjonene oppleves for leseren. Malin kjenner seg igjen i usikkerheten til Leona og følelsen av å være for «guttete», til tross for et svært ulikt grunnlag. Dette bidrar til å gjøre det enklere for jenteleserne å knytte seg til og tilegne seg forståelse overfor Leona som karakter. På samme vis som Coats (2018) tar opp at barnelitteraturen kan jobbe med å sørge for en jevnere fremstilling av jenter og gutter som protagonister (Coats, 2018, s.122), kan også litteraturen bidra til å vise representasjon av andre kjønn og legninger, slik at barn har et mangfold som reflekterer deres eget. Bøkene til Baugstø gjør nettopp dette.

Så hvem er disse bøkene ment for? Bøker om transpersoner er en viktig representasjon for transjenter og transgutter slik at de vet at de ikke er alene om følelsene og utfordringene sine. Innenfor barne- og ungdomslitteraturen ender ofte bøker med denne tematikken med en lykkelig eller håpefull slutt for å sikre at transpersoner som leser bøkene kan se for seg en positiv slutt i eget liv også (Butler, 2020, s. 6). Dette skriver Catherine Butler (2020) fra Universitetet i Cardiff, og ifølge henne er det helt nødvendig i barnelitteraturen å ta opp og anerkjenne de utfordringene disse menneskene møter i hverdagen, men samtidig passe på å forsikre dem om at det finnes håp og muligheter for en bedre fremtid (Butler, 2020, s. 6).

Dette samsvarer også med det vi kan se at Baugstø har valgt ved å ha en håpefull og lykkelig avslutning i sine bøker om Leona. I undersøkelsen til Butler, *The Portrayal of Trans People in Books for Children and Young Adults* (2020), tar hun opp at hun ikke synes at bøkene alltid trenger å reflektere virkeligheten, men også kan skrives med den hensikt om å bidra til å skape den (Butler, 2020, s. 6). På samme måte ender derfor bøkene opp med å ta for seg denne tematikken på en lærende måte slik at cispersoner, som hun påpeker at ofte også er den største lesegruppen, kan lære om og sette seg inn i transperspektivet. En cisperson er en person som føler seg og definerer seg av det biologiske kjønn de fikk tildelt ved fødsel (Skeiv Ungdom, u. å.). Butler gjør rede for at denne lesegruppen gjerne består av venner, familie og andre mennesker som vil lese, lære om og få innsikt i transpersonenes liv og hverdag. Dette fører til at markedet også må innstille seg på at dette er den største lesegruppen, og bøkene blir derfor gjerne preget av å måtte forholde seg til leserne som at de ikke kan noe om emnet fra før. Et flertall av bøkene handler derfor hovedsakelig om klisjeer som hvordan det oppleves å komme ut til menneskene rundt dem. Likevel har Butler et håp om at etter hvert som flere får innsikt i utfordringene til transpersoner, vil dette kunne føre til at barne- og ungdomsbøkene også kan gå videre med tematikken og fremstillingene sine (Butler, 2020, s. 7).

2.3 Metode

Metoden jeg benytter i denne oppgaven er litterær analyse, der jeg setter søkelyset på karakterskildringen av Leona i begge bøkene. I denne delen vil jeg først gjøre rede for litterær analyse som metode, for å deretter gå inn på det jeg tenker er nødvendige punkter å se på når jeg skal undersøke den litterære karakteren. Analysene mine er strukturert etter begreper hentet fra den narrative teorien, og dermed blir også narrativ teori knyttet til metode i mine undersøkelser. Til eksempel ønsker jeg avslutningsvis i denne delen av oppgaven å se nærmere på viktigheten av fortellerrollen, og hvordan fortelleren og synsvinkelen bidrar til innsyn i karakteren.

2.3.1 Litterær Analyse

Andersen, Mose og Nordheim (2012) definerer litteraturvitenskapelig metode på følgende måte: «Litteraturvitenskapelig metode kan defineres som en systematisk fremgangsmåte, der man undersøker og stiller spørsmål til sin gjenstand, det vil si objektet, for å oppnå viten» (Andersen, Mose & Norheim, 2012, s. 18). Ifølge Kallestad og Røskeland (2020) regnes litterær analyse som litteraturforskningens viktigste metode, men de legger også vekt på at dette ikke betyr at det er en helhetlig metode i seg selv. Enhver tekst som skal nærleses må bli undersøkt i henhold til formålet, og det vil være vesentlig at forskerens innfallsvinkel og teoretiske orientering tas i betraktning (Kallestad & Røskeland, 2020, s. 45). Som nevnt tidligere vil jeg se på de litterære verkene sine personskildringer av karakteren Leona. Metoden blir da en litterær analyse av karakterer eller en *karakteranalyse*. På denne måten vil jeg ha en tekstintern tilnærming, der jeg analyserer den skjønnlitterære teksten, og analysen vil bære preg av elementer av nærlesing (Kallestad & Røskeland, 2020, s. 45- 46). Rolf Gaasland (1999) understreker at en karakteranalyse bør ta for seg karakterens funksjoner og indre og ytre kjennetegn, samt klare å skille mellom disse (Gaasland, 1999, s. 99). Det spesifikt vitenskapelige i oppgaven min vil dermed i all hovedsak være knyttet til fremgangsmåten og hvordan metodikken i forskningsprosjektet legges opp (Markussen, 2013).

Ved å ta i bruk litterær analyse vil jeg få en stor frihet ettersom at metoden åpner opp for selvstendige og subjektive svar. Det vil derfor være viktig at jeg anvender teorien min og bruker den som et relevant begrepsapparat som drøfter og støtter funnene mine. Måten jeg setter de teoretiske perspektivene på prøve underveis og i etterkant av analysene vil med andre ord være det som bringer økt reliabilitet til oppgaven (Gaasland, 1999, s. 13). Det ligger også en styrke her i at bøkene som utgjør mitt materiale, til tross for å ta for seg samme karakter, ikke tar for seg samme synsvinkel på karakteren. Dermed vil bøkene vise til ulike fremstillinger, og gi et bredere bilde på hvordan Leona blir fremstilt til leserne i løpet av de to bøkene.

2.3.2 Hvordan undersøke litterære karakterer?

Min karakteranalyse av Leona vil ta utgangspunkt i narrativ teori. Jeg kommer til å benytte begreper som får frem vesentlige trekk ved karakterens fremstilling, og som bidrar til å

tydeliggjøre hvordan transtematikken kommer til uttrykk gjennom funnene i karakterbeskrivelsene mine. Med bakgrunn i dette velger jeg å støtte meg til det Maria Nikolajeva (2002) skriver i *The Rhetoric of Character in Children's Literature*, der hun går inn på hvordan karakterer i barnefiksjon struktureres og hva som er så spesielt med disse karakterene i forhold til i voksen fiksjonslitteratur. Karakterene i barnefiksjon blir konstruert som dynamiske karakter som fortatt er under utvikling. Dette, samt en antagelse om at det derfor er lettere å representere opplevelsen til en barnekarakter enn en voksen, gjør at barnekarakter gjerne kan fremstå som noe mindre komplekse til enkelte, noe hun understreker at ikke nødvendigvis stemmer. De har derimot en pedagogisk funksjon og skal være forståelige for barneleseren, som også er under en slik utvikling og ikke helt har nådd psykologisk modning ennå. Ifølge Nikolajeva er det også en styrke ved karakterorientert barnelitteratur er om plottet/handlingen er enkelt konstruert. Dette går under det hun kaller for det episke eller «progressive plottet» der karakterene gjennom en standard progresjon i litteraturen: komplikasjoner, klimaks og avslutning. Hun argumenterer for at det har med barnebøkens lengde å gjøre, der en enkel handling vil gi rom for en mer nyansert karakterisering og utvikling hos barneprotagonistene (Nikolajeva, 2002, s. 160). Dette vil jeg kommentere nærmere i analysen, da begge bøkene jeg tar for meg i denne går innunder det progressive plottet.

Videre er det vesentlig å tenke over hvilket blikk vi har på karakterene. Tolker vi og dømmer dem som vi ville gjort med ekte levende personer, eller som det de er, fiktive tekstkonstruksjoner? Dette spørsmålet er spesielt relevant i barnelitteraturen, da barn har en enda større tendens til å tolke de litterære karakterene som virkelige mennesker og ikke stille seg kritiske til at de er gjennomskuelige, på en slik måte som ekte mennesker aldri vil kunne være (Nikolajeva, 2002, s. 7).

Et annet grunnleggende spørsmål handler om forfatterens skapelse av karakterene, og hvordan ulike virkemidler blir tatt i bruk i fremstillingen for barneleseren. Ytre beskrivelser fra de andre karakterene, dialog, plot, setting og relasjoner er blant eks. på slike virkemidler som forfatteren kan ta i bruk ved slik karakterisering (Nikolajeva, 2002, s. 6-8).

In this area, the most interesting dilemmas originate from the very essence of children's fiction: a narrative that is told by an adult to and about a young person. The discrepancy among the cognitive levels of the author, the narrator, the character, and the implied reader

creates a wide scope of possibilities that seldom occur in general fiction (Nikolajeva, 2002, s. 8).

Det hun her tar tak i er selve kjernen til voksenperspektivet som jeg har vært inne på tidligere i denne teksten (s. 18-20). Dette er en spesiell situasjon i litteraturen der den voksne forfatteren blir premissleverandøren for barneleserens mottakelse av de fiktive barnekarakterene (Nikolajeva, 2002, s. 8). Leona sin karakter vil være preget av hvordan Baugstø ønsker å fremstille henne, og hva slags syn Baugstø har på barneleseren. I tillegg vil de fleste barnelesere godta dette som en sannhet, da de som nevnt oftere behandler karakterene som ekte mennesker. Dette skaper igjen en mulighet for at fremstillingen av den unge transjenta med kjønnsinkongruens blir en generell representasjon, som de bruker for å forstå andre kjønnsidentiteter som ikke følger de heteronormative synene på kjønnsrollene.

2.3.3 Fortellerens rolle

Fortelleren i en narrativ tekst fungerer som et retorisk instrument, og er i høyeste grad med på å avgjøre hvordan teksten blir presentert for leseren (Larsen, 2018, s. 48-49). Gaasland (1999) har også skrevet om dette, og mener at det er normalt å ha to kilder om karakterer og setting i en fortelling, der den ene er fortelleren i bøkene og den andre er karakteren(e) selv. Han utdyper videre at kilder som er førstepersonsfortellere (altså en jeg-forteller) har følelser og tanker som vil komme tydeligere frem enn de andre karakterene sine, og vil dermed heller ikke alltid være like pålitelig og objektive til hvordan karakterene fremstilles i ulike situasjoner i plottet (Gaasland, 1999, s. 96-97). Det at bøkene jeg har valgt tar for seg de samme personene, men med ulike fortellerstemmer, vil dermed gjøre det interessant å undersøke hvordan det bidrar til å påvirke synet vårt på karakteren Leona. Det vil være viktig å også lete flere steder i teksten. Spesielt når begge fortellerne forteller fra en 1. persons synsvinkel, og det derav er begrenset hva de kan få med seg av de andre sine tanker, følelser og reaksjoner. Lothe (2013) viser i den narrative kommunikasjonsmodellen til at det også eksisterer en *implisitt forfatter* i tekstene. Den implisitte forfatteren er ikke den som har skrevet bøkene, men kan heller ses på som det verdisystemet som kommer til syne når vi analyserer teksten (Lothe, 2013, s. 32.). Et slikt verdisystem eller moralsk bakteppe for hvordan karakterene og handlingen blir fremstilt i bøkene, er noe jeg ønsker å undersøke

grundigere da jeg tror det vil være synlig i mitt materiale at disse bøkene er skrevet av en voksen forfatter, og dermed kan være påvirket av dette. Da bøkene ifølge Baruzzo (2021) var preget av et pedagogisk verdigrunnlag med en hensikt om å «lære» cis-leserne om transpersoner. Dette støtter jo i så tilfelle oppunder det Catherine Butler (2020) mener går igjen når transperspektivet tematiseres overfor barnelesere, der bøkene skal lære dem om utfordringene i transpersonenes hverdag (Butler, 2020, s. 7).

3. Analyse

I den kommende delen vil jeg dele mine funn fra analysene av karakterbeskrivelsene i de to bøkene *Vi skulle vært Løver* og *Jeg er Leona*. Jeg velger å strukturere analysene mine etter begreper hentet fra narrativ teori, for å tydeliggjøre hvordan transperspektivet kommer til uttrykk gjennom funnene i karakterbeskrivelsene. Først vil jeg presentere karakteren Leona slik vi blir introdusert for henne i den første av de to bøkene. Deretter kommer jeg til å gå inn på hvordan handling, tematikk, miljøskildringer, vendepunkt, symbolikk og intertekstualitet bidrar til å formidle Leonas karakter, og hvordan karakterene (hun selv inkludert) beskriver og ser på henne. Til slutt vil jeg undersøke bruken av fokalisering som virkemiddel i teksten, og gå inn på verdisystemet vi blir introdusert for i bøkene, samt måten dette påvirker hvordan karakteren fremstilles for leserne.

3.1 Første møtet med Leona

I vårt første møte med Leona, i boken *Vi skulle vært løver*, begynner det slik: «Jeg må bare innrømme det. Jeg blir litt skuffet første gangen jeg ser Leona. Hun ser helt annerledes ut enn jeg har forestilt meg» (Baugstø, 2018, s. 7). Allerede her retter Malin, som er fortelleren, søkelyset på Leona og inviterer leseren til å utforske karakteren sammen med henne. Hvem er denne jenta? Hva gjør hun annerledes enn det Malin forestilte seg? Ifølge Gaasland (1999) er hovedaktøren (subjektet) den som har det prosjektet som fører plottet videre (Gaasland, 1999, s. 100). Leona tilegner seg funksjon som prosjektverdi og blir Malin, denne bokens protagonist og subjekt sitt interesseobjekt.

Videre i det første kapittelet får vi implisitt og ytre karakterisering, fulgt opp med beskrivelser av hvordan Leona ser ut. Implisitt karakterisering vil ifølge Nikolajeva (2002)

være en måte å karakterisere ved å si noe indirekte om karakteren. Eksempelvis vil det å gi karakteren et navn og oppgi en alder være en måte å fortelle oss noe mer om hva som assosieres med karakteren. Vi får vite at hun heter Leona, og at Baugstø kobler dette til navnets betydning løve som gjør at vi gjerne tenker at jenta er modig eller farlig. Dette er av betydning for Malins, og også leserens forventninger til karakteren. Når det kommer til den ytre karakteriseringen mener Nikolajeva at barnekarakterenes væremåte og oppførsel oftere blir skildret mer i barnelitteraturen for å gi oss et klart inntrykk av karakteren. Samtidig har beskrivelsene gjerne en vektlegging på de generelle trekkene ved karakterens utseende (Nikolajeva, 2002, s. 183-184). I denne sammenheng får vi her vite at Leona har blondt, halvlangt hår, at hun går i 7. klasse, at hun har flyttet dit fra Finnmark og at hun har pyntet seg i nye klær som er rosa og gule for første skoledag. Vi får også et inntrykk av hvordan karakteren ter seg i møte med klassen. Hun stirrer ned i gulvet for å unngå øyekontakt med noen, og forsøker å gjøre seg så liten som mulig. Her sammenligner Malin henne med katten sin og gir oss noen tydelige kontraster på hva hun hadde sett for seg og hva hun opplever at står foran henne:

Leona står foran klassen vår og ser ut som om hun aller helst vil forsvinne gjennom gulvet. Hun minner meg om Misse. Da vi fikk henne for to år siden, var hun bare bitte liten kattunge og helt vettskremt. Det første hun gjorde, var å pile under sofaen, og der ble hun i to dager. Vi prøvde å lokke henne fram med mat og leker, men hun nektet. Akkurat sånn ser Leona ut når hun står foran oss for første gang. Hvis hun kunne, ville nok hun også gjemt seg under sofaen (Baugstø, 2018, s. 11).

Hun ønsker seg en stor sterk løve hun kunne bli venninne med, men ser på Leona som en redd liten kattunge som aller helst bare vil løpe og gjemme seg. Videre beskriver hun Leona sitt blikk som en livredd mus som piler gjennom rommet, men som i et viktig øyeblikk lar blikket stoppe opp og møte Malin sitt, i det hun tror er et raskt smil tilbake:

Jeg roper ikke, men jeg prøver å smile til henne. Ingen av oss er farlige, har jeg lyst til å si. I hvert fall ikke de som roper høyest nå. Et øyeblikk møter hun blikket mitt. Jeg er ikke sikker, men jeg tror hun smiler tilbake (Baugstø, 2018, s. 12).

I denne beskrivelsen får vi et inntrykk av Leona sine følelser, da vi kan tolke dette som at hun er nervøs for første skoledag og for å møte den nye klassen sin. Muligens er hun veldig beskjeden og/eller liker ikke oppmerksomheten som blir rettet mot henne. I tillegg gjør den

lille beskrivelsen av blikkontakten, og utvekslingen av smilet, at vi som lesere får et inntrykk av at hun la merke til vennligheten til Malin og ønsker å gjengjelde denne. Førsteintrykket vi sitter igjen med er derfor at dette en jente som gjerne vil passe inn.

Når jentene i klassen finner ut at Leona ikke har sosiale medier, reagerer de svært negativt på dette. «Kanskje hun liker å gjemme seg bort» (Baugstø, 2018, s. 14). I gymgarderoben blir dette inntrykket også forsterket da de reagerer på at Leona skifter under et omklledningstelt og ikke åpent med de andre: «Den jenta er så sjenert at hun snart kommer til å bli usynlig» (Baugstø, 2018, s. 30). Etter dette blir hun referert til som «Usynlige Leona», og blir en spøk på klassechatten til jentene på Snapchat, der de gjør narr av omklledningsteltet hennes og gjør henne til et spøkelse. De spekulerer rundt hva grunnen til at hun bruker dette omklledningsteltet er, samt sender blant annet bilder der de selv er ikledd laken, eller av Leona sin stol når den er tom. Slik gjør de henne til «spøkelset Leona». Jentene i klassen snakker om Leona på en måte som ikke skaper det beste førsteinntrykket, og som tilsier at de synes hun er merkelig og vanskelig å forstå. «Tenk om hun har noe helt fryktelig på kroppen som hun er redd for å vise fram. Kanskje masse hår over hele magen og hele ryggen» (Baugstø, 2018, s. 31).

Malin, som tidlig er alene med Leona, virker å ha et mer positivt inntrykk av henne. Hun regner henne som en venninne, en som kan være hennes alliert i klassen, der hun selv ikke føler at hun passer helt inn. Egentlig er hun mest bekymret for at Leona skal ville velge henne bort til fordel for de andre jentene, eller forelske seg i samme gutt som henne, nemlig Emil. Denne usikkerheten Malin har til egen posisjon påvirker hvordan Malin beskriver Leona. Hun er veldig fokusert på utseende hennes, noe som kommer tydelig frem da hun sammenligner Leona sin kropp med sin egen i gymgarderoben: «Jeg er ennå flat som en pannekake. Et punktert dekk. Jeg ser ut som en gutt på overkroppen. Ebba har rett i det. Det er en liten trøst at Leona er like flat som meg» (Baugstø, 2018, s. 28). Malin har til tider likevel vansker med å vite hvordan hun skal tolke Leona, basert på at Leona noen ganger lyver, sier rare ting om fortiden og oppfører seg på en måte som Malin ikke helt forstår: «Det er ikke så lett å skjønne seg på henne. Noen ganger er hun glad og fnisete, men så sier jeg plutselig noe som ødelegger alt» (Baugstø, 2018, s. 41). Dette er en tanke Malin sitter igjen med når hun opplever at Leona plutselig ser vekk og virker forstyrret ved at hun spør om hun

har noen klassebilder fra den gamle skolen sin. Malin blir dermed veldig usikker på Leona, men vet at hun vil finne ut mer om henne og ønsker å ha henne som venn.

3.2 Handling og tematikk

Nikolajeva (2002, s. 159) påpeker at karakterer blir fremstilt for leseren gjennom deres involvering i plottet, og på denne måten kan handlingen bidra til å fortelle oss noe om funksjonen og kjennetegnene karakterene har i et narrativ. Handlingen er dermed med på å påvirke hvordan karakterene blir skildret i disse bøkene. Vi kan se at Leona som nevnt har en funksjon som prosjektverdi i den første boken, men blir til subjektet i oppfølgeren (Gaasland, 1999, s. 99-100). Hun beholder en posisjon som interesseobjekt i begge bøkene, men bytter posisjon og rolle, noe som gjør at leseren får et nytt perspektiv å følge og at Leona sin karakter blir belyst og representert fra ulike innfallsvinkler. Bøkene går under det Birkeland og Mjør (2012, s. 55-60) referer til som realistiske barneromaner, der karakterene og settingene er virkelighetsnære, men fiktive, og hvor karakterene gjøres gjenkjennelige for barneleseren. *Vi skulle vært løver* har et tydelig karakterorientert narrativ, der boken går ut på å følge Malin sitt vennskap med og utforskning av den nye jenta, Leona. I *Jeg er Leona* finner vi en splitting. I tillegg til å operere i et karakterorientert narrativ, der vi følger Leona sin identitetsutvikling og kamp mot følelser, kroppslige endringer og mobbing, følger vi også et plottorientert narrativ. Sistnevnte handler om bandet sin utvikling og Leona sin forelskelse i Emil, til tross for at han er i et forhold med bestevenninnen Malin.

Videre kan vi se at bøkene også samsvarer med det Nikolajeva (2002) viser til som det 'progressive/episke plottet'. Leona går i begge bøkene gjennom en normal utvikling der hun møter på komplikasjoner underveis som når et klimaks, og til slutt ender i en avslutning. Ifølge Nikolajeva er dette den vanligste plottvarianten, og åpner opp for utvikling hos barneprotagonistene, slik at karakteriseringen får være det sentrale (Nikolajeva, 2002, s. 160-61). Både *Vi skulle vært Løver*, og *Jeg er Leona*, er bøker med slike enkle plott. Dette åpner opp for mer nyansert karakterisering av de litterære karakterene, ved at det blir mer rom for å gå dypere inn på personenes indre følelsesliv og blir beskrevet mer rundt karakterens reaksjoner og handlinger. Begge disse bøkene er fortalt i kronologisk rekkefølge, der bruken av dialog og lange tankeprosesser er med på å skape forståelse av karakteren Leona. Vi opplever en hyppig bruk av tankeprosesser fra både Malin og Leona i bøkene.

Spesielt i *Vi skulle vært Løver* blir vårt møte med, og en stor del av forståelsen vår av Leona som karakter, formet av den informasjonen vi kan hente i beskrivelsene, tankene og dialogene til Malin og de andre karakterene rundt henne. Her fungerer det også til å gi oss større innsikt i følelsene til Leona i løpet av boken. For eksempel ved at vi får vite at det tar henne flere dager å komme tilbake på skolen etter de andre har oppdaget at hun er trans.

I *Vi skulle vært løver* er tematikken tydelig sentrert rundt identitet, transtematikken, samt vennskapet mellom Malin og Leona. Her blir vi først introdusert for Leona som en ny jente i klassen, og senere på nytt som en transjente født i feil kropp. I *Jeg er Leona* kan vi se at kjønnsinkongruensen fungerer mer som et virkemiddel til å gjøre oss bedre kjent med Leona og vise karakterens bakgrunn for hvorfor hun tenker og oppfører seg slik hun gjør. Dette gjøres ved at Baugstø tar oss med på Leona sin kroppslige utvikling, legebesøkene og opplevelsene av mobbingen hun utsettes for. Det at hun er trans er en ekstra utfordring i hverdagen hennes, men ikke nødvendigvis hele tematikken til denne boken. Tittelen, *Jeg er Leona*, forteller oss at tematikken for boken helt klart er identitetsutvikling. Likevel er Leona her en tenåringsjente som går igjennom akkurat det samme som mange andre tenåringsjenter på ungdomsskolen, nemlig forelskelse, vennskap, usikkerhet rundt egen kropp og et ønske om å ville passe inn. At hun i tillegg er en transjente, skaper derfor noen andre utfordringer. Det tilfører noen nye perspektiver og tanker rundt puberteten og den identitetsutviklingen hun selv går igjennom. Dette er som nevnt typisk tematikk for ungdomslitteraturen, der protagonistene skal møte motgang, testes, finne ut av hvem de er og hvor de hører til (Nes & Slettan, 2020, s. 39). Her kommer også utsagnet til den ene eleven fra kommentarfeltet på Bokslukerprisen til syne. Eleven synes det var merkelig at boken handlet mindre om det at hun var trans når hun selv var hovedpersonen og fortelleren. Dette kan jo vi argumentere for at ikke helt stemmer, da vi får en mye større innsikt i Leona sin kjønnsinkongruens og opplevelse av å ha dårlig tid på å komme i gang med hormonbehandling, på grunn av puberteten og de kroppslige plagene dette medbringer henne i *Jeg er Leona*. Likevel understreker denne tilbakemeldingen at handlingen ikke bare har dette som fokus, noe som for barneleseren muligens skaper en opplevelse av å lese en bok om kjærlighet og vennskap, der transpersonen bare tilfeldigvis er trans. Dette ville i så tilfelle vise at boken går i retning av å følge den nye trenden Solberg (2021) peker mot der

barnebøker som handler om personer som ikke går inn under kjønnsnormen ikke har dette som hovedtematikken til bøkene.

3.3 Vendepunkt i bøkene

Andersen, Mose og Nordheim (2012) viser til at det i en tradisjonell dramaturgisk spenningskurve vil finnes et vendepunkt der det skjer noe i plottet som overrasker og/eller endrer alt. Dette er et gjentakende element som følger den tradisjonelle oppskriften med: innledning – komplikasjon – spenningsøkning – vendepunkt – løsning (Andersen, Mose & Norheim, 2012, s. 104). Det store vendepunktet i *Vi skulle vært løver*, er når Leona blir *outet* til jentene i klassen i gymgarderoben, og alle får vite at hun egentlig er født med mannlige kjønnsorganer. Dette overgrepet er ikke bare vendepunktet i plottet i boken, men legger også opp til det store vendepunktet for karakterutviklingen til Leona som kommer senere i boken. Hemmeligheten hennes er nå røpet, og hun blir tvunget til å «komme ut» og møte klassen på nytt som sitt sanne jeg: en transjente født i feil kropp. Siden vi ikke følger Leona, men Malin i denne boken, er det lite transparens om hvordan Leona opplever det hele. Den informasjonen vi får fra Malin om Leona som løper ut av garderoben og lar sekken og alt ligge igjen, er likevel effektiv og fungerer til å gi oss et inntrykk av en redd jente som føler seg utenfor og uakseptert. Med dette vendepunktet blir det Catherine Butler (2020) fant om at det i barne- og ungdomsbøker som omhandler transpersoner ofte handler om opplevelsen av det å «komme ut» til menneskene rundt også tematisert i denne boken (Butler, 2020, s. 7).

Leona blir borte fra skolen i flere dager, og når hun først dukker opp igjen på skolen etter at rektor og helsesøster har forklart situasjonen til resten av klassen, beskriver Malin henne slik: «Hun ser ut akkurat som før, selv om hun virker enda reddere enn den første dagen. Leppene hennes er en tynn, hard strek, og ansiktet helt hvitt» (Baugstø, 2018, s. 109-110). Det store vendepunktet for Leona sin karakterutvikling kommer derimot senere denne dagen. Malin forsøker å vise at hun aksepterer henne ved å la Leona sitte med henne i klasserommet, og ved å sette seg med henne ute i friminuttet. Der kommer de i en dialog om den nye informasjonen Malin og de andre har fått fra rektor og helsesøster, samt om hvorfor hun valgte navnet Leona. Leona forteller at navnet kom av at stjernetegnet hennes

er løven, og at hun syntes det var pent. Malin sier seg enig, og legger inn en kommentar om at det høres ut som en jente med superkrefter.

«Det er dumt at jeg ikke har superkrefter, da», sier hun.

Jeg tenker litt.

«På en måte har du jo det», sier jeg.

Leona ser spørrende på meg.

«Altså jeg kjenner ingen andre som kan forvandle seg fra gutt til jente helt på ordentlig. Det er nesten magisk», sier jeg.

Og denne gangen smiler Leona et ordentlig smil som ikke løper og gjemmer seg med en gang. (Baugstø, 2018, s. 117).

I dette øyeblikket blir Leona trygg på å være seg selv rundt Malin, og den resterende delen av boka forblir Leona mer åpen og ærlig. Fortsatt er det en stor kontrast på hvor trygg og sikker hun føler seg når hun henger alene med Malin hjemme og når hun er på skolen med de andre. Mot slutten av boken får vi enda et stort øyeblikk for Leona, da også Amina og Emil anerkjenner henne som jente, og ønsker å danne et band sammen ved navnet «The 4 Lions», som tar inspirasjon fra navnet hennes. «Det er akkurat som det blir litt lysere inni henne» (Baugstø, 2018, s. 139). Leona lyser opp, kanskje fordi hun nå innser at hun ikke trenger å være en redd liten kattunge lenger, men er på vei til å bli en modig og vakker løve.

I *Jeg er Leona* det flere vendepunkt i handlingen, men i denne boken samsvarer vendepunktene i plottet med karakterutviklingen til Leona. Det første vendepunktet handler om et falskt bilde som blir spredt på melding til elevene på skolen. Bildet består av en naken mannekropp der noen har redigert Leona sitt ansikt på mannen. Hendelsen gjør henne veldig redd og usikker, og fører til at hun sliter med å skifte i sin egen garderobe i redsel for at noen faktisk skulle ta bilde av henne. «Etter gymtimen lar jeg være å dusje. Jeg vil ikke kle helt av meg, i tilfelle jeg blir overvåket» (Baugstø, 2020, s. 110). Ekstra sårt er det også når hun etter hvert finner ut at Emil, en av hennes beste venner og gutten hun er forelsket i, var klar over hvem som sto bak det, og holdt dette hemmelig for henne. Denne oppdagelsen er det neste vendepunktet, og fører til at Emil ikke får spille i band med de lengre. Et annet viktig vendepunktet for Leona, er når legen gir henne klarsignal til å starte på

hormonblokkere. Dette har stor betydning for Leona sin psyke, og gir henne tilbake en følelse av trygghet og kontroll over kroppen sin. Dette er også viktig for identitetsutviklingen, der hun kan gi slipp på en del bekymringer hun har hatt om puberteten, og det nå vil være lettere å fortsatt bli sett på som en jente slik hun ønsker. Det siste vendepunktet, er når Leona innser at Emil er forelsket i henne også, og at han virkelig ser på henne og anerkjenner henne som en ekte jente: «Husk at Leona betyr løve. Og da nikker jeg. Nikker før jeg rekker å angre. Og så kikker jeg opp på Emil, og han smiler det rareste smilet jeg har sett noen gang» (Baugstø, 2020, s. 188). I dette øyeblikket innser hun at hun ikke trenger å være redd for hva han tenker om henne, og åpner seg opp for muligheten for å ha en kjæreste slik som hun egentlig ønsker.

3.4 Miljøskildringer

Miljøet forteller oss hvor handlingen foregår, til hvilken tid og i hvilket sosialt miljø vi befinner oss i. Lothe (2013) gjør rede for hvordan disse ytre omgivelsene kan være med på å indirekte presentere personene og påvirke karakteriseringa ved måten det fremstilles (Lothe, 2013, s. 124). Begge bøkene om Leona foregår på en plass litt utenfor Oslo, i vår egen samtid, og i et barne- og ungdomsmiljø. Store deler av handlingene foregår også på skolene de går på. Dette er med på å påvirke utviklingen av og synet vårt på Leona. Det at vi befinner oss rett ved en storby, og er i vår egen samtid, har også mye å si for hva vi forventer av de andre karakterene rundt henne, og det at denne storbyen også er vår egen hovedstat bidrar igjen til å gjøre det mer virkelighetsnært for den norske barneleseren. Her er det likevel store forskjeller på miljøet fra den første til den andre boken, ved at Leona i den andre boken har venner som tilfører en viss trygghet til karakteren, og er åpen fra første stund om at hun er trans. De er i tillegg på ungdomsskolen i den andre boken, så det er en del nye mennesker som er litt eldre (og noen litt mer modne) å forholde seg til. Færre av dem var også til stede under overgrepet i garderoben året før.

Åpenheten i den andre boken gjør også at hun merker mindre til om de andre reagerer eller ikke på at hun er annerledes: «Ingen i klassen sier noe om at jeg er annerledes, og ingen slenger ut kallenavn. Kanskje de snakker om det når jeg ikke er der, men ingen sier noe rett ut til meg» (Baugstø, 2020, s. 29). Dette betyr likevel ikke at hun ikke opplever at folk gir henne blikk og kommer med hatefulle ytringer, for en ting begge bøkene har til felles som er

av stor betydelighet for beskrivelsene av Leona er likevel tenåringsmiljøet på skolen. Menneskene rundt henne er i sin mest usikre periode i livet, og er selv i prosessen med å finne ut av egen identitet og tilhørighet. Det ligger i menneskers natur som flokkdyr å ønske å passe inn i sosiale settinger, noe som antagelig er med på å påvirke hvordan de ser på og kommer Leona i møte (Sjåstad, 2020, s. 760). For mange er møtet med Leona et møte med noe nytt, ukjent og annerledes. Rykter spres, og ikke alle har på denne tiden i livet overskudd til å sette seg inn i andres situasjon, eller utviklet noen forståelse for hva det er hun gjennomgår. En konsekvens av dette er at Leona møter på trakassering og mobbing av noen medelever, og at dette igjen viser en mer sårbar side av karakteren til leserne, noe Baugstø poengterer i på forlagets side i forbindelse med utgivelsen av boken: «Å begynne på ungdomsskolen er ikke enkelt for noen. Mye av Leonas usikkerhet rundt vennskap og kjærlighet, kropp og utenforskap, kan mange av oss kjenne oss igjen i, men hun har denne ekstra sårbarheten i tillegg» (Baugstø, u.å.).

Sosiale medier har i begge bøkene en vesentlig betydning for flere av karakterbeskrivelsene vi får av Leona. Det at hun velger å avstå fra å bruke sosiale medier gjør henne i den første boken til en utenforstående som noen av de andre synes det er vanskelig å forholde seg til. I tillegg er det her mye av mobbingen av Leona skjer. I den andre boken er det også sosiale medier som brukes til å spre det falske bildet av Leona rundt skolen. Dette gjør det vanskeligere å ta tak i, da det blir lettere for de som utfører handlingen å skjule seg. Det at Leona velger å holde seg unna, gjør også at mobberne må ta et ekstra steg ved å sende det til henne på melding for å sikre seg at hun får det med seg. På en måte er dette gjerne med på å gjøre det til mer bry for mobberne å få til å plage henne, men på den annen side kan en argumentere for at det blir vanskeligere for henne å vite eller ha kontroll over hvor mange det når. Måten hun velger å håndtere det på gir oss derimot et inntrykk av at hun ikke egentlig har noe stort ønske om å vite:

«Vi burde ha tatt igjen» sier hun..

Jeg rister på hodet. Jeg vil ikke at de guttene skal tenke noe mer på meg. Hvis vi hadde svart dem, ville de bare ha funnet på noe enda verre.

«Nei» sier jeg bare. «Det er best å late som ingenting» (Baugstø, 2020, s. 59).

Dette er med på å definere hva Leona ser på som verdt å gå videre med eller ikke. Hun gir i hvert fall et inntrykk av at det å kjempe imot er vanskelig, uønsket og kan lede til mer problematikk. Kanskje har dette med hennes tidligere erfaringer å gjøre?

3.5 Fokalisering

I *Vi skulle vært Løver* er det Malin som fungerer som fortelleren og sitter med makten til hvordan vi blir kjent med Leona, samt hvordan karakteren blir skildret og forklart for leseren. I og med at hun er vår eneste kilde til informasjon, er det spesielt viktig å tenke over at dette betyr at Leona sin opplevelse ikke er like pålitelig her, og blir fremstilt og farget av hvordan Malin opplever det som skjer. Førstepersonfortellere har begrenset med tilgang til informasjon om de andre karakterene sine opplevelser av det som skjer (Gaasland, 1999, s. 96). På bakgrunn av dette vil det heller ikke være riktig å stole hundre prosent på fremstillingen i *Jeg er Leona*, ettersom det er Leona selv som er fortelleren i denne boken, og vi da bare får innsyn i hennes tanker og opplevelser. Valget om å fortelle de to bøkene fra to ulike jenters øyne gjør det etter min mening mer interessant, ved at vi på denne måten får et innblikk i to ulike perspektiver i disse bøkene. Malin sitt perspektiv som forteller har selvfølgelig mindre innsikt i karakteren Leona sitt indre følelsesliv og tankesett, men gir oss igjen innsikt i andre tanker og meninger, samt tilbyr et like viktig perspektiv å sette seg inn i som leser. Her gir Line Baugstø en stemme til to ulike karakterer, og sørger for at både minoriteten og majoriteten har en karakter å identifisere seg med. Mellomperspektivet til Malin blir derfor ekstra interessant, fordi den tilbyr en gjenkjennelse og opplevelse av det som skjer med Leona som de fleste barn i aldersgruppen kan klare å leve seg inn i. Dermed blir de heller ikke nødvendigvis utfordret til å måtte ta stilling til noe de ikke identifiserer seg med, men heller få en innsikt i begge karakterenes opplevelse av transidentiteten til Leona.

Bruken av fokalisering som litterært virkemiddel fungerer dermed her til å sørge for at barneperspektivet blir godt ivaretatt på to ulike måter. Først, og fremst, ved at vi får oppleve handlingen gjennom barna sine egne synsvinkler som førstepersons fortellere, men også fordi barn som ikke har vært borti en slik situasjon eller opplevelse i eget liv, her får muligheten til å sette seg inn i det gjennom deres øyne, og gruble over hvordan de selv hadde reagert og handlet. Barneperspektivet til Stokke og Tønnessen (2018) som vi har sett på tidligere i teksten (se s. 14) blir dermed tydelig ivaretatt i Line Baugstø sine bøker, slik at

barna kan få gjøre sine livserfaringer og få best mulige vilkår til å utvikle seg i møtet med litteraturen (Stokke & Tønnessen, 2018, s. 19-20).

3.6 De andre karakterenes beskrivelser av Leona

Karakterutviklingen til Leona og beskrivelsene Malin og de andre jentene i klassen gjør av henne endrer seg litt underveis i den første boken da det oppstår nye situasjoner, og kommer frem ny informasjon. Ettersom handlingen i den første boken utvikler seg, utvides også bildet vi får av Leona. Hun går fra å være en ensformig karakter; en typisk sjenert og rolig pike, til å bli en flerdimensjonal karakter som har evnen til å overraske Malin og oss lesere. Malin gir oss også et tydelig inntrykk av at hun ikke er den mest selvsikre jenten, og at hun har føler seg truet av de populære jentene i klassen, både på personlighet og utseende: «jeg tror Ebba synes jeg er barnslig og teit. En gang sa hun at jeg ligner en gutt. Etter det begynte jeg å sminke meg og spare til langt hår» (Baugstø, 2018, s. 9). Dette påvirker mye hvordan Malin beskriver Leona. Hun er opptatt av hvordan Leona ser ut og hvordan Leona pynter seg ved bruk av klær og sminke. Vi får likevel flere innblikk i Leonas tanker og følelsesliv, som for eksempel når hun med kroppsspråk og dialog gir oss tegn om at hun ikke vil åpne seg opp om fortiden. Dette etterlater et inntrykk til oss lesere om at det kanskje er noe hun ikke forteller oss om fortiden sin. Flere eksempler på denne typen oppførsel, er bl.a. når Malin tar henne i å ha løyet om grunnen til at hun flyttet, det faktum at Leona ikke har noen bilder eller ting å vise fra forrige skole og hjemsted, når Leona omtaler det å låne enkelte vanlige tenåringsbøker rettet mot jenter som nesten forbudt. Spesielt kommer dette frem når hun strever og synes det er vanskelig å snakke om at hun har vært forelsket i en gutt tidligere. I tillegg blir Leona syk den dagen det er svømming på skolen, men ser frisk ut når Malin går hjem til henne for å levere leksene senere på dagen. Dette vekker en mistanke hos Malin:

Jeg tenker at «vondt i halsen» ofte er sånn man sier når man egentlig ikke er så veldig syk. Når man har mest lyst til å være hjemme fordi man gruer seg til noe.. På hjemveien tenker jeg på at Leona så helt friskt ut. Jeg får en følelse av at hun har skulket. Kanskje ville hun bare slippe unna svømmingen? (Baugstø, 2018, s. 62-63).

Denne mistanken til Malin bidrar til at leseren også begynner å lure på om Leona ble hjemme fra svømmingen fordi hun skjuler noe for resten av klasse. Nå er det flere ting med Leona som peker i retning av at hun ikke er helt ærlig, og som Malin er nødt til å komme til bunns i. Samtidig misleder likevel Malin leserne til å kanskje tro at Leona bare har fått mensen, eller ikke er noe flink til å svømme.

Når de oppdager at Leona har penis, får Malin en mellomposisjon hun ikke ønsker, der hun sliter med å velge om hun skal støtte venninnen eller passe på å ikke bli utstøtt fra klassen selv. I starten får hun også sjokk og føler seg lurt. Hun er sint og forvirret over at venninnen ikke har stolt på henne og fortalt henne om det. Disse tankene er noen av de første og veldig få direkte negative beskrivelsene Malin kommer med om Leona, og viser til en kompleksitet i situasjonen og konflikt i synet Malin har på henne. «Stakkars, stakkars Leona! Et øyeblikk blir jeg fryktelig trist. Men like etter velter en ny følelse opp i meg. En følelse av svik. For Leona lurte meg jo. Hun har lurt meg hele tiden» (Baugstø, 2018, s. 78).

Etter oppklaring av situasjonen fra skolen, og en påvirkning fra moren, samt sine egne tanker og den dårlige samvittigheten hun går rundt med, kommer Malin fort frem til at Leona må anses som en jente:

Leona er så jentete. Hun kler seg i jenteklær. Hun har blondetopper og leggings med blomster på. Sekken er lilla og rosa. Ingen gutt har en sånn sekk. Ingen gutt tegner hjerter over hele pennalet og har hester på bokbindet.

Å se for seg at hun egentlig er gutt, går nesten ikke an. Hele Leona er jentefarget!

(Baugstø, 2018, s. 86).

Her får vi en innsikt i hvordan Baugstø har valgt å kamuflere det at Leona er trans overfor de andre i klassen ved å følge det heteronormative synet på hvordan jenter skal se ut og oppføre seg. Etter dette, og i den neste boken, blir dette værende det synet Malin har på henne: En veldig jentete jente.

Sarah er den mest populære jenta i klassen når Leona begynner i 7A i *Vi skulle vært løver*. Hun er veldig opptatt av å finne ut hvorfor den nye jenta er så rar, og lar nysgjerrigheten ta overhånd slik at hun løsner knuten på omkleddningslakenet til Leona og alle jentene lærer at Leona har en penis. Fra dette øyeblikket blir Leona stemplet som «gutt» av Sarah og blir

kastet ut av jentegjengen i klasse 7A. Leona går fra å være «usynlige Leona» til en fiende: «Tenk om hun ... tenk om han ... var en spion» (Baugstø, 2018, s. 78). Flere av jentene reagerer sterkt, men det er tydelig Sarah som reagerer sterkest når Leona viser seg å ha en penis. Etter dette er Leona noe unaturlig og vanskelig i Sarah sine øyne og hun vil ikke akseptere henne som trans. «Sarah klusser med svart tusj på Leonas navnelapp. Hun stryker over a-en, slik at det blir til Leon. «Det passer bedre», sier hun» (Baugstø, 2018, s. 90). I den andre boken går ikke Leona i klasse med Sarah lenger, men fortsatt sender hun henne stygge meldinger over telefonen og virker brydd over hennes tilstedeværelse.

Sarah blir en det Nikolajeva (2002) omtaler som en kontrastiv karakterisering til karakteren Amina, der de blir satt opp mot hverandre som motpoler opptil flere ganger i bøkene (Nikolajeva, 2002, s. 280). Der Sarah sine beskrivelser av Leona er sterkt preget av forvirring og kritisk holdning, viser Amina reaksjoner og holdninger som aksepterer og forsvaret Leona sin annerledes oppførsel både før og etter overgrepet. Eksempelvis er Amina den første til å gå henne i forsvar når alle synes det er merkelig at hun ikke eksisterer på sosiale medier og diskuterer omkledningsteltet hennes: «Nå må dere slutte! ... Hun er bare sjenert ... Sånt ... omkledningstelt ... eller hva det kalles ... er ganske smart. Det hadde vært kjempelurt å ha på stranda» (Baugstø, 2018, s. 31-32). Selv om Amina er syk den dagen de andre jentene oppdager at Leona har penis, er hun likevel også den karakteren i boken som virker som hun har minst reaksjon når hun får vite at Leona viser seg å være trans:

«Har du ikke hørt at ... at ...» sier Leona så stille at jeg nesten ikke kan høre henne.

...

«Hva da? At du er født som gutt?» sier Amina

...

«.. Det gjør jo ikke noen forskjell om du er gutt eller jente. Jeg har aldri hørt om noen som spiller gitar med tissen»

(Baugstø, 2018, s. 133-134).

I *Jeg er Leona* fungerer hun også som en støttende venninne når Leona møter motstand ved hatefulle ytringer og trakassering. Amina beskriver ikke Leona direkte i noen av bøkene, men vi får tydelig gjennom hennes reaksjoner og tale et inntrykk av at det faktisk er Leona som er trans er uten betydning for hennes syn på Leona som jente og venninne.

Vi får sjeldent mye beskrivelser av Leona fra Emil, nesten all informasjonen vi har om hvordan han tenker og ser på henne blir gitt gjennom det han sier, eller hvordan Malin og Leona beskriver oppførselen hans i bøkene. Synet hans på Leona går fra en venninne til en jente som han ser på som noe mer. Det er noen få beskrivelser av Malin som gjør at vi får inntrykk av at han er litt interessert i Leona allerede i den første boken. Hun legger merke til måten han ser på henne og blir redd for at han er mer interessert henne: «Eller kanskje Leona er rivalen? Kanskje hun kommer til å stjele Emil fra meg?» (Baugstø, 2018, s. 52). Moren til Leona legger også merke til måten Emil ser på henne da han kommer på besøk i den andre boken, og spør om det er kjæresten hennes. Til tross for at han viser tegn til å slite litt med egne følelser, kvitter han seg etter hvert med tanken om at han er homo om han blir sammen med Leona, og forsvaret henne ved å understreke at han ser på henne som en jente.

3.7 Leona sitt syn på egen kropp og identitet (opplevelse av kjønnsinkongruens)

Leona gikk som tidligere nevnt gjennom en vesentlig utvikling og fikk seg noen gode og støttende venner i *Vi skulle vært løver*. I den neste boken *Jeg er Leona* får vi en større transparens inn i karakterens indre tanker og følelser, når vi nå får se ting «bak kulissene» i Leona sitt liv. Her er det Leona som er protagonisten og fortelleren, og vi får møte en transjente med kjønnsinkongruens, og en kjønnsdysfori som preger hverdagen hennes og hennes eget selvbilde. Eksempel på dette er når hun får tårer i øynene av å svare på spørsmål fra legen om at hun opplever egen penis i ereksjon om morgenen (Baugstø, 2020, s. 12).

Ved at vi får være med henne på legekantoret, og i samtalene med moren, får vi også vite at hun venter på klarsignal for å få begynne på hormonblokkere. Moren støtter henne og har akseptert valget. Dette forteller oss om hvilken frihet Leona har hatt til å utforske identitet og kjønn i sitt eget hjem. Likevel opplever hun fortsatt trakassering og mobbing både verbalt og digitalt av noen medelever, og opplever dette som svært vanskelig å forholde seg til. I denne boken får vi med andre ord et bredere innblikk i hva Leona egentlig bekymrer seg for. Hun er i ferd med å komme i puberteten og kroppen hennes endrer seg. Hun kjemper en kamp mot tiden, og er livredd for å begynne å få skjeggvekst og mørkere stemme, og bli stemplet som enda mer annerledes enn det hun allerede føler seg. Hun virker nå som hun

har akseptert sin identitet som en transjente, men ikke sin kropp og sin tanke på seg selv som en jente enda.

På denne måten kan vi se at funnene til Linhart (2016) om at bøker som tar opp denne typen tematikk ofte fremstiller en stor skam hos personene, både som følge av vanskeligheter med egen kropp og identitet, men også som følge av negative reaksjoner fra miljøet rundt, også i stor grad stemmer her. Leona sminker seg og har brukt mye tid på å forberede et antrekk til første skoledag. Ergo er usikkerheten hennes knyttet til hennes redsel for hvordan andre oppfatter og tenker om henne, samt hennes syn på seg selv og egen kropp.

Eksempelvis kommer dette også til uttrykk når hun blir usikker på om hun kan være forelsket, eller om hun i det hele tatt burde tørre å ha en kjæreste. Dette ser hun på som et stort problem, både fordi den hun er forelsket i er hennes bestevenninne sin kjæreste, men også fordi hun ikke anser seg selv som åpen for kjærlighet. «Du vet godt at ingen gutt kan bli forelsket i en sånn som meg ... Jeg kan ikke forelske meg! Sånn er det bare» (Baugstø, 2020, s.23-24). Dette gir oss inntrykk av at hun ikke føler at hun fortjener eller har rett på det samme som andre tenåringsjenter. En slik usikkerhet rundt forventninger om egen kropp og fremtid er ikke uvanlig hos mennesker med interseksualitet som gjerne føler seg litt annerledes (Sjåstad, 2020, s. 761). Følelsen av å være annerledes blir gjerne forsterket av tokjønnsnormen og de stereotypiske kjønnsrollene der barn knytter holdninger til de to kjønnene gutt og jente og dermed har visse forventninger om hvordan de skal se ut og oppføre seg. Her kan vi se det Coats (2018) gjør rede for om at barn tidlig oppsøker denne kunnskapen om hvordan det er forventet at de opptre i sosiale settinger, noe som igjen er med på å påvirke holdninger de får til egen kjønnsidentitet og kjønnsroller (Coats, 2018, s.122-123). Siden Leona i øyeblikket føler seg som en jente fanget i en guttekropp er det også naturlig at hun som tenåring blir usikker på hvordan en «vanlig» gutt som Emil, skal kunne se på henne på den måten hun ønsker. Boken avslutter med at hun godtar sine egne lyster og følelser og aksepterer Emil (og vennene) sitt syn på henne. Hun er Leona, og hun er en trans, men hun er en jente på lik linje med de andre, og kan være kjæreste med denne gutten som er forelsket i henne om det er det hun selv ønsker.

3.8 Symbolikk og intertekstualitet

Bøkene spiller mye på symbolikken som er gitt i navnet til Leona. Leona betyr Løve, og dermed er det dette Malin forventer seg av den nye jenta. Leona er derimot ingen jente som brøler høyt og ser på seg selv som dronning av savannen. Hun er som Malin beskriver en redd liten kattunge, som helst bare vil hjemme seg vekk. Tittlene til bøkene reflekterer på mange måter den personlige utviklingen Leona går igjennom i bøkene. I *Vi skulle vært Løver* kan en argumentere for at Leona gjerne skulle ønske hun var tøffere, men ikke føler seg trygg på grunn av tidligere erfaringer vi får vite at hun har hatt på den forrige skolen sin. Det er vanskelig å være en stor og sterk løve på utsiden, når man føler seg som en liten kattunge. Mot slutten hjelper Malin, Amina og Emil henne med å innse at hun kan være den hun er, og ikke trenger å gjemme seg bort.

I *Jeg er Leona* merker vi derimot en tydelig endring. Hun er fortsatt en redd kattunge på innsiden mye av tiden, men hun har her klart å «kle seg opp» som en løve på utsiden. Måten hun viser seg til de andre gjennom væremåte, og bruk av klær og sminke, kan vise til at hun er i ferd med å godta seg selv mer. På den andre siden kan klærne og sminken være en fasade hun ønsker å gjemme seg bak for å skjule usikkerheten hennes. Uansett fungerer dette til å vise oss lesere at hun ønsker å ta større kontroll over hvordan de andre ser henne. Det er ikke før på slutten av denne boken vi sitter igjen med et inntrykk av at hun er på ordentlig vei til å akseptere at hun er annerledes, og at hun ER en tøff jente slik navnet hennes tilsier.

Musikken som blir presentert i bøkene er også med på å fortelle oss mye om Leona. Hjemme med Malin får vi i den første boken vite at Leona er flink til å synge, at hun er en kjempestor fan av Lady Gaga og at favorittlåten hennes er *Born this way*. Gjennom Malin sine tanker får vi også en mulig forklaring på hvorfor dette er favorittartisten hennes, der hun poengterer at Leona er jo litt som Lady Gaga. Hun forandrer seg hele tiden, og kan se ut på mange forskjellige måter. En ekstra innsikt her er teksten i refrenget, som går slik «I'm beautiful in my own way 'cause God makes no mistakes. I'm on the right track, baby, I was born this way.» (Germanotta, Blair, Garibay & Laursen, 2011). Dette er antagelig en betryggende tekst for Leona, som bidrar til å fortelle oss hvordan Leona føler at hun er på riktig vei og er fornøyd med å være jente fremfor gutt.

Intertekstualitet i form av musikk blir også tatt i bruk i den andre boken, der den understreker hvilke følelser Leona går igjennom. Ved bruken av disse tekstene får vi ikke bare et innblikk i tankene og redslene til Leona, men også en symbolsk fremvisning av hvordan kjærligheten mellom Leona og Emil blomstrer frem, til tross for at det fra flere (dem selv inkludert) ikke blir sett på som den vanlige normen. Emil og Malin sitt forhold symboliserer det Leona ønsker seg, men ikke føler at hun kan ha. Når Leona er usikker på følelsene sine for Emil og opplever mobbing og motgang er det sangen *Help* av The Beatles bandet spiller på: «Help me if you can, I'm feeling down» (Lennon & McCartney, 1965).

Når Emil er hjemme hos henne er det kjærlighetsballaden *Shallow* fra musikalen *A star is born* som de synger på. Det er også denne sangen Emil forsøker å synge for å unnskyld seg og vinne tilbake Leona sin tillit senere i boken. Sangteksten, samt det faktum at det er en duett sunget av Lady Gaga og Bradley Cooper der Cooper spiller en stor sangstjerne og Gaga begynner som en ukjent og mindre viktig person i filmen, reflekterer muligens hvordan Leona ser seg selv i forhold til Emil:

I'm falling
In all the good times, I find myself longin' for change
And in the bad times, I fear myself

I'm off the deep end, watch as I dive in
I'll never meet the ground
Crash through the surface, where they can't hurt us
We're far from the shallow now

(Wyatt, Rossomando, Ronson, & Germanotta, 2018).

Hun faller for han og ønsker å være med han, men er redd for at dette er noe hun aldri vil få gjengjeldt. I tillegg er hun redd for hva andre kommer til å tenke om dem.

3.9 Bøkenes verdisystem

Voksenperspektivet jeg var innom tidligere i teksten (se kap. 2.1.3) sniker seg inn i bøkene, da forfatteren er en voksen og boken derfor er skrevet på den voksne sine premisser for hvordan situasjonene og personene blir beskrevet og presentert i bøkene. Språket og måten handlingen blir fortalt hadde kanskje vært noe annerledes om det faktisk var et barn som

hadde skrevet det (Klungland, 2021). Den implisitte forfatteren er som tidligere nevnt ikke det samme som den som har skrevet bøkene, men kan heller ses på som det verdisystemet som kommer til syne når vi analyserer teksten (Lothe, 2013, s. 32). Da verdisystemet i stor grad styrer måten vi blir kjent med karakteren, er det også gjennom dette vi former vår forståelse og sympati for Leona og handlingene hennes. Moren til Malin fungerer, spesielt i den første boken, som et voksenperspektiv som gir uttrykk for sine meninger rundt Leona og hennes rettigheter og behandling. Malin står ovenfor et vanskelig dilemma der hun i utgangspunktet har vippet mot å ta avstand fra Leona for å passe på sin egen plass i klassemiljøet, men får dårlig samvittighet når moren antar at hun har støttet Leona og vært en god venn for henne i den vanskelige situasjonen. Det er tydelig at moren sin deling av meninger og forventninger til Malin og rundt skolens håndtering av Leona, påvirker Malin til å vise aksept ovenfor Leona og hennes kjønnsidentitet på relativt kort tid. På denne måten blir verdiene hos den voksne premissleverandøren, med andre ord den implisitte fortelleren, tydelig uttrykt gjennom moren hennes. Vi sitter igjen med et inntrykk av at tankene til moren er de tankene og verdiene som boken ønsker å få frem i lyset, og dermed også et budskap i teksten. Slik er det også helt tydelig at bøkene hadde sett veldig annerledes ut dersom Malin ikke var like tolerant og moden som Baugstø her fremstiller henne som. Kanskje hadde et barns verdisystem som fikk stå urørt fra voksen påvirkning vært mindre opptatt av samfunnsdebatten og det som blir ansett som å oppføre seg «politisk korrekt», og Malin da brukt mer tid på å forstå seg på og godta Leona og hennes identitet.

Skolen sin håndtering er en annen sak som er verdt å gå nærmere inn på. Når elevene og foreldrene i den første boken finner ut at Leona er født som gutt, men bruker jentegarderoben, kommer det frem mange reaksjoner. Flere (både foreldre og elever) stiller spørsmål til hvorfor informasjonen ble holdt tilbake, samt hvorfor skolen har valgt å håndtere det på denne måten. Her er spesielt faren til Sarah irritert, noe som skinner igjennom som en mulig forklaring på Sarah sine sterke reaksjoner igjen. Moren til Malin sin irritasjon over faren til Sarah, og Malin sin skildring av Sarah bidrar dermed til å gjøre det tydelig for leseren at det ifølge boken er Sarah og faren som her tar feil og er skurkene. Perspektivet som er valgt, hvor Malin er fortelleren, skaper dermed et tydelig bilde på hvilke verdier boken ønsker å formidle til barneleseren som mottaker. Dette samsvarer også med

teorien til Nikolajeva (2002) om hvordan barnebøker ofte fremstår med en pedagogisk tilnærming overfor barna (Nikolajeva, 2002, s. 160).

Når rektor og helsesøster snakker med klassen om hva som har skjedd, kommer det frem at Emil og Malin også var noen av de som lurte på hvorfor Leona ikke bare fortalte situasjonen. Deres reaksjon viser likevel tydelig mer til en nysgjerrighet enn en irritasjon. Da legger også skolen seg flat og unnskylder for håndteringen, men forklarer at dette var et ønske fra Leona og moren selv, basert på Leona sin tidligere erfaring med mobbing og trakassering på den forrige skolen. Her mener jeg Baugstø utfordrer leserne til å tenke over situasjonen selv, der en kan stille seg spørsmål om skolen egentlig håndterte dette feil? Det hadde helt klart kommet mindre overraskende på for flere dersom de hadde sagt noe i forkant, men noen hadde nok fortsatt reagert. En kan og stille spørsmål til om dette hadde gjort det lettere eller vanskeligere for Leona å komme inn i klassen med blanke ark? Etter min mening gjorde skolen akkurat slik som forventet av dem. De hørte på Leona og foreldrene sine ønsker og sørget for å putte elevens beste først. I overgangen til ungdomsskolen i *Jeg er Leona*, er det derimot et samlet valg om å informere den nye klassen hennes på forhånd og gi henne en egen garderobe i kroppsøvingen. Slik viser også bøkene til et verdisystem der skolens valg reflekterer et syn som samsvarer med dagens samfunnsdebatt og likestillings- og diskrimineringsloven (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017, § 6).

4. Sentrale funn

I den følgende delen kommer jeg til å drøfte og diskutere funnene mine, ved å sette de opp mot forskningsspørsmålene jeg satte meg for denne oppgaven og svare på disse. Da er det også naturlig at jeg først gjør kort rede for hva jeg anser som de mest sentrale funnene mine fra analysene.

Først vil jeg kommentere hvordan bøkene og fremstillingen av transkarakteren Leona, til tross for å følge mange klisjeer og tidligere funn, også bryter i stor grad med noen av disse. Spesielt anser jeg det som et vesentlig funn i denne sammenhengen at Leona bryter med klisjeen om å være et offer. Selv om hun også opplever motstand og mobbing, fremstilles hun som en sterk kvinnelig karakter med et trygt nettverk av nære venner og familie. Det neste funnet jeg vil ta opp er hvordan vendepunktet til plottet ikke samsvarer med

vendepunktet i karakterutviklingen til Leona i *Vi skulle vært Løver*. Dette er et veldig interessant valg, som også underbygger en klisje der vendepunktet handler om at transpersonen «kommer ut» til de andre karakterene. Jeg mener likevel at det fungerer bra her, når det tross alt er Malin vi følger i denne boken. Videre vil jeg drøfte litt rundt verdisystemet som kommer til syne i bøkene, der voksenstemmen og verdiene til forfatteren tydelig skinner igjennom. De som ikke henger med i samfunnsdebatten og/eller har fordommer blir skurkene, og vendepunktet i den første boken blir også tydelig fremskyndet av Malins mor sin retorikk. Sist, men ikke minst, ønsker jeg å gå litt dypere inn på hvordan Baugstø likevel understreker stereotypi og det tradisjonelle kjønnsrollesynet i sine beskrivelser av Leona. Dette anser jeg som muligens et av de mest sentrale funnene i oppgaven, nettopp fordi dette er noe andre bøker har fått kritikk for, og fordi en annen løsning kunne bidratt til at bøkene viste noe nytt i forhold til tidligere representasjonene innenfor denne tematikken.

4.1 Tendenser i barnelitteratur med transpersoner som karakterer

Bøkene går inn under det Catherine Butler (2020) har uttalt om hvordan bøker med skeiv tematikk kan settes inn i en utvikling på tre deler. Her plasserer hun transbøkene for barn og unge på det andre stadiet: Den skeive protagonisten, som finner lykke og overvinner fordommer og andre utfordringer som kommer deres vei. I dette stadiet finner vi bøker som tematiserer de praktiske og emosjonelle utfordringene ved det å være trans. Innunder dette går blant annet opplevelse av dysfori, utfordringer knyttet til medisinsk behandling, mobbing, selvskaide og selvmordstanker. Disse bøkene pleier likevel å ende med karakteren som finner seg venner og får hjelp til å finne en lykkelig slutt (Butler, 2020, s. 9). Bøkene til Line Baugstø hører til i dette stadiet, men utfordrer det også på enkelte ting, blant annet er det i *Vi skulle vært Løver* ikke er Leona selv som er protagonisten. De skiller seg også fra det man ser har vært en tendens i skeiv litteratur, ved at Leona ikke er en tragisk skeiv karakter som sliter med selvskaide eller selvmordstanker. Hun er derimot en sterk jente, som til tross for personlige hindringer og møter med psykologisk smerte, finner måter å håndtere dette på og komme seg videre. Med støtte fra venner og familie kan vi også se at hun bryter med funnene til Linhart (2016) der karakterer med transidentitet, og da spesielt barn, opplever at det ikke er noen hjelp å få. Leona er muligens ikke den første til å spørre om

hjelp da vi får et inntrykk av at hun ikke ønsker det til enhver tid, men både skole og hjem, og ikke minst de gode vennene hennes er der når det blir behov. Sistnevnte ofte uten å bli spurt. Kjønnssinkongruensen og skammen følger henne i hennes hverdag, men hun ender i begge bøkene opp med å få det vi må kunne kalle en lykkelig slutt.

En annen klisje som går igjen i skeiv litteratur, og som vi også møter på i *Vi skulle vært Løver*, er hvordan cisforfatteren har skapt et stort vendepunkt i boken. Transkarakteren blir *outet*, og på den måten tvunget til å «komme ut» til menneskene rundt, og livet og hverdagen blir forandret i etterkant på bakgrunn av denne hendelsen. Denne typen klisje blir diskutert i podcasten *Barnebokprat* der Ingeborg Sivertsen Landfald, formidlingskonsulent for Norsk barnebokinstitutt, peker på at dette gjerne har med verdisystemet som blir lagt frem i boken å gjøre, og det at forfatteren selv ikke er skeiv eller trans:

Jeg har kanskje litt inntrykk av at den tvisten er jo på en måte skapt av et cisblikk. Det er jo liksom en plott-tvist i cispersonene sitt liv, eller sitt bilde av verden da, og da ikke egentlig av transpersonen som fortellingen da egentlig skal vise perspektiv fra.. Fremmedgjørende blikk, må nesten kunne kalles en klisje (Norsk barnebokinstitutt, 2021).

Her sier Luca Dalen Espeseth seg enig. Han er gjest i episoden og har bakgrunn med mastergrad i tverrfaglige kjønnsstudier, og som transaktivist i 10 år. Han forklarer at det å «komme ut» til sine nærmeste absolutt er en viktig opplevelse i transpersoners liv, men legger til at dette er noe som antagelig alltid har vært der, og bare tatt tid å finne ut av for de fleste. Han argumenterer for at denne klisjeen derfor kan være lite gjenkjennelig for flere i lignende situasjon: «Det finnes ikke en dag i mitt liv der jeg tenker at det var den dagen hvor trans var viktig eller hvor jeg kom ut. Det var ingen plott-tvist i mitt liv» (Norsk barnebokinstitutt, 2021).

Han kommenterer videre at det er en gjenganger at disse fortellingene er skrevet av cispersoner, men at han synes det er forståelig å ha en slik pedagogisk og forklarende skrivemåte med de yngste hvor slike klisjeer og gjengangere i bøkene forekommer (Norsk barnebokinstitutt, 2021). Jeg ønsker likevel å argumentere for at dette cisblikket hører hjemme i denne boken, og fungerer til å skape det som er et vendepunkt for hovedkarakteren og fortelleren i boken, nemlig Malin. Baugstø har skapt dette interessante utenforperspektivet, der vi som lesere får innblikk i hvordan en slik situasjon kan oppleves

for menneskene rundt dersom det kommer som en overraskelse for dem. Med utgangspunkt i dette kan vi se det som at Leona lever i en *stealth*, der alle tror på og godtar henne som en jente, inntil hun blir «avslørt» i garderoben og blir tvunget til å «komme ut». Slik får vi altså to ulike perspektiver - nettopp med tanke på denne vendingen i plottet. Ikke bare to syn på situasjon og kjønn, men også to syn på oppvekst og hvordan å skape egen identitet i barne- og ungdomstiden. Et majoritetsperspektiv som ligger hos Malin og et minoritetsperspektiv som viser til Leona sine følelser i situasjonen. Sett i lys av ungdomsromanen som sjanger, der tematiseringen av overgang fra barn til voksen her i tillegg blir satt på spissen av transtematikken, kan vi spørre oss selv hvordan møtet med Leona utfordrer Malin og påvirker hennes erfaring av å vokse opp og finne identitet? Tankene som surrer rundt i Malin sitt hode når hun blir usikker på hvem hun skal støtte, er en viktig del av hennes identitetsutvikling, og vil være med på å avgjøre hvilke holdninger hun har i møte med transpersoner og andre minoriteter som utfordrer normen i samfunnet i senere tid i livet.

At disse bøkene tematiserer identiteten som et problem, der transkarakterene ofte blir mobbet, sliter psykisk og får en tragisk slutt, er også en tydelig gjenganger. Dette blir gjerne gjort for å forsøke å gi et mer realistisk virkelighetsbilde og reflektere det de går igjennom i hverdagen, men som Petra J. Helgesen (2022) skriver i artikkelen *Trange stereotypier* i tidsskriftet til Foreningen les: «Selv om de triste historiene selvsagt reflekterer virkeligheten, reflekterer de langt fra hele virkeligheten, og derfor er det fint at det også fins eksempler der identiteten bare får lov til å være, og slett ikke problematiseres» (Helgesen, 2022, s. 80). I en annen episode av podcasten *Barnebokprat*, der Line Baugstø selv stilte som gjest, er hun innom dette når hun forteller om hvordan hun tenkte når hun skulle skrive avslutningene på de to bøkene:

Okei, jeg kan ikke slutte med død og fordervelse. Altså det vil jeg ikke gi barna. Jeg vil at det kan være drama, det skal være mye vondt, det skal være konflikter og sånn, men jeg vil gi håp til slutt. Det vil jeg. Rett og slett. Ikke nødvendigvis alle barnebøker skal gjøre det. Det sier jeg ikke altså. På ingen som helst måte. Men akkurat disse bøkene. Dette temaet her. Da visste jeg at det kan ikke ende vondt altså. Det vil jeg bare ikke

(Norsk barnebokinstitut, 2021).

Hun forklarer at hun ikke ønsker at lesere generelt skal sitte igjen med en vond følelse etter å ha lest bøkene, og at dersom noen kjenner seg igjen eller føler at noe treffer dem, så vil

hun ikke at de skal sitte igjen med en følelse av at det ikke finnes noe håp. Hun vil heller at de skal vite at det finnes støtte å få der ute, og at det kan ende godt i det virkelige livet også (Norsk barnebokinstitutt, 2021). På denne måten kommer igjen verdisystemet til Baugstø gjennom i teksten. Det er tydelig at sårbarheten rundt denne tematikken, og hennes tanker om å her «gjøre det rette» overfor de barna og ungdommene som Leona skal representere, er med på å forme verdisystemet til teksten og hvordan boken skal bli tatt imot av leseren. Det er et ønske at leseren skal ha en komfort i at det ender godt i hvert fall for denne transjenta. Baugstø velger derfor å ikke ende bøkene sine i tragedie, for å vise omsorg overfor barnelesere som identifiserer seg med Leona. Hun viser også i oppfølgeren *Jeg er Leona* til at handlingen ikke bare trenger å ta for seg transperspektivet som en identitetsproblematikk, men at det også kan være en sidehistorie til en ellers kjent problematikk (konflikt) om det å være ung, forelsket og usikker, som er gjenkjennelig for majoriteten av barn og unge. Et naturlig steg videre, og noe som er etterlengtet i markedet, kunne vært å skrive en tredje bok om Leona der vi får se en lykkelig transjente i et forhold. En bok der det overhodet ikke handler om hvordan hun møter emosjonell motstand, men der hun bare får være seg selv og være trans, uten at dette på noe vis er tematikken eller handlingen i boken.

4.2 Trangt kjønnsrollesyn

På samme vis som Karen Coats (2018) viser til at barnelitteraturen mangler en jevnere fremstilling av jenter og gutter som protagonister, har den også i oppgave å vise til representasjon av andre kjønn og legninger, slik at barn har et mangfold som reflekterer deres eget. De fleste bøkene om transpersoner som er å finne i norsk barnelitteratur i dag tar for seg transjenta. Altså er det en tydelig overvekt innenfor denne typen litteratur som tematiserer jenta som føler seg fanget i en guttekropp, og sjeldent vi får det motsatte perspektivet (Helgesen, 2022, s. 80).

Følgende finner vi også i bøkene til Baugstø. Disse bøkene er med på å skape et større kjønns mangfold i norsk barnelitteratur, men tar samtidig for seg et veldig heteronormativt syn på karakteren Leona. Det er da også en gjenganger at disse transjentene blir skildret slik som Leona blir fremstilt her – veldig «jentete» for å overkompensere for det faktum at de ikke har en «naturlig» jentete fremtoning biologisk sett. Baugstø kunne valgt å representere

en transjente som fortsatt var en av gutta og litt maskulin, men Leona kler seg i rosa og gule klær, og sminker seg en god del. På denne måten viser hun sitt performative kjønn, som en stereotypi av jente, slik at hun skal bli antatt for å være en jente av menneskene rundt. Bøkene til Line Baugstø understreker dermed stereotypiske kjønnsroller, til tross for at de prøver å fremme mangfold og at Leona selv får velge eget kjønn og fremtoning. I henhold til Judith Butler sine teorier samsvarer dette med hvordan samfunnet og kulturen tvinger mennesker som Leona inn i båser som går inn under de sosiale normene for kjønn og kjønnsroller (Butler, 2020).

Vi kan se at dette er et tydelig og bevisst valg Baugstø har gjort – rett og slett som et retorisk grep for å overbevise leserne og de andre karakterene om Leona sin identitet og beholde henne i en form for *stealth* i begynnelsen av *Vi skulle vært Løver*. Spørsmålet er likevel om det er rosa og hyperjentete skildringer som er løsningen når en skal skrive om en transjente? Kan det også bare være den enkleste måten å skrive frem en transkarakter som leserne og de andre karakterene vil godta at ønsker å bli sett på som jente? Hadde det vært vanskeligere for Malin, som rett og slett bruker dette som argument for at hun ser på Leona som jente, å akseptere henne dersom hun i tillegg faktisk var litt maskulin av seg? Dette er et valg Line Baugstø gjør gjennom karakterbeskrivelsene i bøkene nettopp for å vise omsorg for Leona, og for at det skal være lettere for Leona å passe inn blant jentene. Da utfordrer hun heller ikke leserne til å tenke utenfor de tradisjonelle kjønnsrollene. Ved å velge å vise omsorg overfor karakteren velger Baugstø dermed å ikke vise like stor omsorg for mangfoldet av transidentiteter og kjønnsidentiteter som finnes, og det hadde derfor vært interessant om vi kunne fått et innblikk i en transjente som tydeligere var «annerledes». Hadde Baugstø dermed valgt et annet perspektiv der hun portretterte en transkarakter som ikke ønsket transisjon, og/eller ønsket å forholde seg som ikke-binær, hadde dette vært en fremstilling som det i hvert fall finnes mindre av i litteraturen fra før.

I en anmeldelse fra Guri Fjeldberg i Bergens Tidende ble det uttrykt en lignende kritikk mot Gro Dahle sin overdrevne jentete fremstilling av *Ollianna* (2020) i bildeboken med samme tittel. Dette ble sett på som en måte å gjøre det tydelig for leserne at hun var en jente, noe som Fjeldberg mente bidro til å bekrefte det tradisjonelle kjønnsrollsynet (Helgesen, 2022, s. 80-81). Jeg mener at Line Baugstø her har gått i den samme fellen da hun skrev sine bøker,

da karakteren Leona i likhet med Ollianna bidrar til å understreke trange stereotypier av de tradisjonelle kjønnsrollene.

4.3 Hvordan legger bøkene om Leona opp til samtale om identitet og mangfold i skolen?

Skolen skal støtte oppunder elevenes identitetsutvikling. En måte å gjøre dette på er ved å lese skjønnlitteratur. Identitetstematikken er som nevnt en svært sentral tematikk i den realistiske ungdomslitteraturen, som skaper et potensial for både hovedkarakteren og leseren til å forstå seg selv og omverden (Nes & Slettan, 2020, s. 39). Skolen har en rolle som medaktør i elevenes identitetsbygging, og skal bidra til at elevene opplever å bli respektert for den de er. (Lund, 2018, s.91-92). I henhold til dette finner vi også i norskfagets emneplaner at det vises til at litteraturen skal være en leverandør for at et slikt mangfold blir representert gjennom tekstene som blir tatt i bruk i skolen. (Kunnskapsdepartementet, 2017). Videre er det i overordnet del av den nye læreplanen understreket behovet for elevenes sosiale læring og utvikling. Der blir det lagt vekt på det å utvikle empati ved å sette seg inn i andres tanker og følelser, og at dette er vesentlig for samspillet og vennskap blant elevene: «Elevers identitet og selvbilde, meninger og holdninger blir til i samspill med andre» (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Bøkene om Leona vil dermed kunne være en god måte å implementere arbeidet med sosiale holdninger og utvikling av empati inn i norskundervisningen i klasserommet. Elevene kan lese bøkene hver for seg eller sammen og samtale om hvordan de tror de ulike karakterene har det i situasjonene som oppstår. Litterære samtaler om handlingen, karakterene og settingen i bøkene, og ikke minst om kjønnsidentitet og perspektivene Leona sin karakter bringer inn i bildet, vil kunne fungere som en døråpner til å diskutere hva elevene legger i begrepene identitet, kjønn og mangfold. Hvilke holdninger og verdier har vi i dagens samfunn, og hvordan kommer disse til synet i skolen og klasserommet?

Ifølge Munthe (2011) kan begrepet mangfold defineres på følgende vis: «Mangfoldsbegrepet innebærer en forståelse av at alle elever er forskjellige og har forskjellige erfaringer og behov» (Munthe, 2011, s.18). Ved å samtale om det mangfoldet som finnes blant elevene i dagens skole individualiserer vi elevene, og gjør rede for at hver enkelt elev er unik og bidrar

til mangfoldet på sitt vis. Vi understreker og gjør det klart at det er forskjell på dem, selv om vi anser dem som en del av fellesskapet. Dette gjør vi slik at vi også kan tilrettelegge for og ivareta den enkelte elevs interesser, og ta utnytte av det hver og enkelt bringer med seg inn i skolen. (Munthe, 2011, s.13).

I dagens skole er menneskeverdet skrevet inn som en del av den overordnede planen til skolen. Det spesifiseres at skolens formålsparagraf er bygget på menneskeverdet, og at opplæringen i skolen dermed har som oppgave å sørge for å følge verdier og holdninger om at alle mennesker er like mye verdt og har like rettigheter (Kunnskapsdepartementet, 2017). I Norge har vi som nevnt skrevet under på Barnekonvensjonen til FN som tar for seg hvilke rettigheter som gjelder for barn til lands. Her står det blant annet at staten skal passe på at ingen blir diskriminert, og at det skal tas hensyn til barnas interesser når vi tar avgjørelser på barnas vegne. Disse reglene er til for å beskytte og ivareta barna (Barnekonvensjonen, 1989, art. 2). Skolen har i oppgave å ta Barnekonvensjonen på alvor, som en måte å gi et særlig vern om barn og unge.

Skolen skal ta hensyn til mangfoldet av elever og legge til rette for at alle får oppleve tilhørighet i skole og samfunn. Vi kan alle oppleve at vi skiller oss ut og kjenner oss annerledes. Derfor er vi avhengig av at ulikheter anerkjennes og verdsettes (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Transpersoner og interseksualitet er kjønnsidentiteter som ofte møter stor motstand og fordommer. Det handler om det å forstå mangfold som noe mer enn bare det en kan se, og å godta «annerledeshet» fra det en selv er vant med. Seksualitet former personen vi er, og det er muligens nettopp det som gjør det så vanskelig for mange, fordi det er så dypt forankret i vår identitet. Dette, samt det heteronormative synet på kjønn som mange er vokst opp med, er kanskje med på å gjøre at Sarah sin karakter ikke klarer å godta Leona sin sanne identitet på samme måte som resten. Når Sarah så det hun kategoriserte som et «bevis» på kjønn, penis, ble det uaktuelt å knytte denne til en jente. Kanskje kommer disse holdningene fra Sarah sitt hjem? Og kanskje er de også bare en naturlig respons til noe hun finner usikkert og vanskelig å forstå? Det ble dermed lettere for henne å skvise Leona ut av jentegjengen i klassen. Denne typen utestenging fra den sosiale tilhørigheten i klassen skader fort unge menneskers selvfølelse og trygghet. Spesielt når den skjer på skolen og blir en så konstant påminnelse. Vi mennesker er som sagt flokkdyr og ønsker tilhørighet og trygghet i hverdagen.

Dette er helt grunnleggende for vår lykke, og ifølge psykologisk forskning sterkt knyttet opp til våre livsforventninger (Sjåstad, 2020, s. 760). Psykolog Hallgeir Sjåstad (2020) deltok i den sammenheng i en forskningsgruppe som ønsket å se nærmere på betydning forventningene våre har for egen lykke. De kom frem til at det å føle seg som en del av gjengen var en av faktorene som hadde størst betydning for hvor lykkelig en følte seg og hvor bra man hadde det. Mennesker er rett og slett avhengige av samhold og sosial kompetanse for å føle oss tilpass, selv om man til tider også har behov for å være alene. Det kom frem at det å ha gode relasjoner blir sett på som en belønning og trygghet. Det å vite at noen er til stedet for en, og at en kan dele livets oppturer og nedturen med noen, gjør også at vi ser mer positivt på fremtiden. «Det føles godt å høre til, og det gjør vondt å stå utenfor.. Følelser av lykke og livskvalitet handler ikke bare om hvor vi er, men også om hvor vi er på vei» (Sjåstad, 2020, s. 760-761).

Ved å lese og arbeide i skolen med bøker som tar for seg kjønnsidentitetstematikk slik disse bøkene gjør, åpner en dermed opp for diskusjon rundt det å føle seg utenfor dette mangfoldet, og hvordan dette kan ha påvirkning på identiteten og selvfølelsen vår. Spesialet i *Vi skulle vært løver* blir nettopp denne tilhørigheten og behovet for trygghet et naturlig diskusjonsemne, når Malin står overfor et valg der det å støtte sin nye venninne vil kunne føre til at hun blir utestengt fra det sosiale fellesskapet til resten av jentene i klassen.

4.4 Representasjon som effekt

Barnebøker som tar for seg denne tematikken åpner ikke bare for samtale og diskusjon i skolen, men kan også bidra som en representasjon for det kjønns mangfoldet vi faktisk har i dagens skole og samfunn. Ved å lese om Leona og Leona sine opplevelser av det å være født i feil kropp, vil andre barn og unge som også opplever kjønnsinkongruens eller som ikke passer inn i tokjønnsnormen kunne finne støtte i at de ikke er alene om dette.

Bøkene om Leona kan til en viss grad føre til marginaliseringer der ikke alle føler seg riktig fremstilt eller kjenner seg igjen i hennes opplevelser, noe som også står i samsvar med det Nikolajeva (2002) presenterer som tendens i fiktive barneromaner der karakterene blir tildelt en funksjon som er sterkt knyttet til et didaktisk formål, og dermed blir fungerende som modeller og statueeksempler overfor leserne (Nikolajeva, 2002, s. 8). Likevel er det

vesentlig å se disse bøkene i lys av at de var noen av de første norske barnebøkene som tok for seg denne tematikken, og det derfor var en svært manglende representasjon av transpersoner, intersexpersoner og ikke binære fra før, og at Leona derfor ble et viktig bidrag til representasjon av kjønns mangfoldet. Det er naturligvis heller ikke å forvente at en klarer å representere hele mangfoldet i én karakter, og som Line Baugstø har uttalt i tidligere intervjuer, mente hun at det fantes en grense på hvor mange ting hun kunne ta opp og problematisere i en barnebok på en gang. Det viktige for henne var å vise hvordan bøkene handler mye om følelser og Leona sin sårbarhet, samt det at hun hadde lyst til å gi en stemme til noen hun mente var modige for å stå i disse situasjonene når de var så unge. Dette har hun etter min mening fått til. Da bøkene viser en transjente som til tross for motgang og utenforskap, kjemper en kamp mot sin usikkerhet og finner mot til å stå i seg selv og følge sine ønsker.

Når det kommer til hvordan denne typen representasjonen kan skape forståelse hos leserne, ønsker jeg å vise til at Mia Brathagen Lie skrev en master i 2021 der hun undersøkte om seksualundervisning i begynnelsen av ungdomsskolen, hvor skeive legninger, seksualitet og bredere kjønns mangfold ble vektlagt, hadde effekt på holdningene vi har til skeive personer. Det som kom frem i denne undersøkelsen som er av relevans i forbindelse med denne oppgaven, er hvordan resultatene hennes ga tegn til at det å ha kontakt med og/eller kjennskap til skeive og minoriteter påvirket holdningen hos menneskene rundt (Lie, 2021, s. 44). Der en mer direkte undervisning i kjønns mangfoldet muligens ikke ga like stor effekt, vil det derimot være mulig å ut ifra dette argumentere for at å det å lese litteratur, der elevene får leve seg inn i karakteren og på denne måten «møte» noen som faktisk står ovenfor denne tematikken, kunne skape en følelse av et nærere kjennskap til situasjon. Slik vil jeg også argumentere for at denne typen litteratur bidrar til å substituere for manglende kontakt med lignende problemstilling i eget liv, og dermed kunne skape forståelse hos flere utenfra. Ved å trekke linjer til teorien som kommer frem i boken *A Case for Teaching Literature in the Secondary School. Why Reading Fiction Matters in an Age of Scientific Objectivity and Standardization* (2015) av Jane Alsup kan jeg også støtte oppunder argumentet mitt. Her understreker Alsup at skjønnlitteraturen har et særlig potensial når det kommer til å utvikle empati, identitet, sosialt engasjement og kritisk tenkning hos leserne (Alsup, 2015). Dette med utvikling av forståelse og gode holdninger overfor andre finner vi også at blir vektlagt i

den nye overordnede delen av læreplanen der vi under sosial læring og utvikling kan lese at «God dømmekraft hos den enkelte er nødvendig for å ivareta personvern og respekt for privatlivet. Respektløse og hatefulle ytringer skal ikke aksepteres i skolen. Elevene må øves i å opptre hensynsfullt og utvikle bevissthet om egne holdninger» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Nå er det ikke skolen som har det hele og fulle ansvaret for dette, men skolen er en stor arena for dette fordi elevene tilbringer mye tid her. Dersom litteraturen som blir lest i skolen kan fungere som en representasjon og bidra til økt kunnskap om kjønns mangfoldet, så vil jo dette kunne ha mye å si for hvordan andre oppfatter de som faller utenfor normen, samt hvordan de oppfatter seg selv. Bedre holdninger til menneskene rundt bidrar til bedre psykisk helse hos minoritetene, noe som igjen bidrar til bedre læring. Bøkene om Leona gir en viktig representasjon av en transjente som får en lykkelig slutt. Vi får en kvinnelig og minoritet i kjønns mangfoldet som protagonist, og i tillegg får vi en innsikt og opplæring i hva en transjente kan ha av utfordringer i sin skolehverdag.

5. Avsluttende refleksjoner

I sin fremstilling av Leona gjennom de to bøkene *Vi skulle vært løver* og *Jeg er Leona* har Line Baugstø klart å skrive frem en representasjon av en transidentitet som er lett å føle med og få forståelse for. Gjennom karakterbeskrivelser blir hun fremstilt som en litt beskjeden, redd jente i starten, men som utvikler seg til å bli mer selvsikker og se forbi de hatefulle ytringene som kommer hennes vei. Ved bruk av barnlig fokalisering får vi en opplæring og innsikt i hvordan både Malin og Leona opplever transtematikken, der Baugstø har balansert motgang og forvirring med det å få god støtte fra nære. Dette bidrar til at en ikke føler at en leser en tragisk fortelling.

I den første boken får vi dette interessante mellomperspektivet som skaper en synsvinkel som majoriteten av leserne vil kunne leve seg inn i. I oppfølgeren får vi derimot en bredere kunnskap og større innsikt i hvordan kroppsinkongruens og kjønnsdysfori kan prege en ungdomsåring jente sin hverdag. Voksenperspektivet og bokens verdisystem fører og til at vi heier frem transjenta som møter motstand fra miljøet og «skurkene». Noe som igjen åpner opp for diskusjon rundt håndtering av fordommer og holdninger overfor minoritetene.

I henhold til funnene til Marco Baruzzo (2021) som jeg tok opp innledningsvis når jeg presenterte materialet, så støtter jeg formeningen hans om at bøkene er skapt i den intensjon om å gjøre leserne oppmerksomme på tematikken. På denne måten blir de preget av å virke noe «pedagogiske» fremfor å bare godta transperspektivet som en forlengelse av det mangfoldet vi har.

Det er tydelig at bøkene er skrevet med intensjon om å inkludere et større kjønns mangfold i den norske barnelitteraturen, noe Baugstø også gjør med stor suksess, men Leona forblir likevel en karakter som underbygger stereotypi og klisjeer. Gjennom beskrivelsene fra de andre karakterene i bøkene blir leseren på mange måter oppfordret til å akseptere henne som en jente, på bakgrunn av at hun viser sitt performative kjønn på en måte som likevel faller inn under de sosiale rammene samfunnet stiller til den feminine kjønnsrollen. Leseren blir dermed kun utfordret til å akseptere det at hun er en person med kjønnsinkongruens og som har mannlige kjønnsorganer, og i liten grad utfordret til å også akseptere noen som heller ikke følger kjønnsuttrykket vi er vant med.

Baugstø har likevel vært med på å bringe kjønns mangfoldet og transidentitet inn i barne- og ungdomslitteraturen, i en tid der dette var lite representert, og hvor flere forfattere ikke har turt å begi seg ut på den tidligere tabubelagte tematikken. Det å bli bevisst på kjønns mangfoldet skaper en arena som åpner opp for samtale om identitet og mangfold i dagens skole. Lesning av denne typen bøker kan vise å ha positiv effekt for elevenes empati og forståelse for minoriteter, som igjen kan knyttes til å bygge større aksept for det som går utenfor samfunnsnormen. Dermed forblir Leona en representasjon som en kjempende løve, en sterk feminin protagonist som tilhører minoriteten av mangfoldet, og som ender med å gå for det hun ønsker seg til slutt.

Hun er en modig transjente som lever opp til navnet sitt, Leona.

Litteraturliste

Primær

Baugstø, L. (2020). *Jeg er Leona*. Aschehoug.

Baugstø, L. (2018). *Vi skulle vært løver*. Aschehoug.

Sekundær

Almås E. & Benestad, E. E. P. (2001). *Kjønn i bevegelse*. (2.utg.). Universitetsforlaget.

Alsup, J. (2015). *A Case for Teaching Literature in the Secondary School. Why Reading Fiction Matters in an Age of Scientific Objectivity and Standardization*. Routledge.

Andersen, P. T. Mose, G. & Norheim, T. (2012) *Litterær analyse- en innføring*. PAX.

Aschehoug. (u.å.). *Line Baugstø*. Hentet 12. februar 2023 fra https://aschehoug.no/Line_Baugsto

Appleyard, J. A. (1991). *Becoming a Reader. The Experience of Fiction from Childhood to Adulthood*. Cambridge University Press.

Barnekonvensjonen. (1989). Konvensjon om barnets rettigheter (20-11-1989). Lovdata.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8

Baruzzo, M. (2021). *Corpi non conformi. Percorsi queer nella letteratura scandinava contemporanea per l'infanzia* [Masteroppgave]. Università Ca' Foscari Venezia.

Baugstø, L. (u.å.). *Navnet Leona betyr «løve»*. Aschehoug. Hentet 12. februar 2023 fra
<https://aschehoug.no/litteratur/bokmagasin/barn/line-baugsto-om-jeg-er-leona?fbclid=IwAR3oOLhTG7J80kLVUxscD0cmLy0mRLdz4jtbX6xKND5WVMtBBN8WmThTtCY>

Birkeland, T & Mjør, I. (2012). *Barnelitteratur – sjangrar og teksttypar*. (3.utg.). Cappelen Damm.

Bokslukerprisen (2021, 5. november). *Jeg er Leona*. <https://bokslukerprisen.no/tekst/jeg-er-leona/>

Butler, C. (2020). *The Portrayal of Trans People in Books for Children and Young Adults*. Cardiff University

Butler, J. (2020). *Kjønn, performativitet og sårbarhet*. Cappelen Damm.

- Christensen, N. (2018). *Om børnelitteratur, tekstbegreber og vurderingskriterier: Et essay*. Roskilde Universitetsforlag.
- Coats, K (2018). Gender in picturebooks i Kümmerling-Meibauer, B (Red.), *The Routledge companion to picturebooks* (s.119-127). Routledge.
- Eek, B. (2016, 22. juni). *Å våge å leve? Transidentitet som ultimatum i fiksjon og virkelighet*. Norsk barnebokinstitutt. <https://barnebokinstituttet.no/forskning-50/a-vage-a-leve-transidentitet-som-ultimatum-i-fiksjon-og-virkelighet/>
- Gaasland, R. (1999). *Fortellerens hemmeligheter – innføring i litterær analyse*. Universitetsforlaget.
- Germanotta, S., Blair, P. E., Garibay, F. & Laursen, J., (2011). *Born this way*. [Innspilt av Lady Gaga]. På albumet *Born this way*. Interscope. Tekst publisert av Warner-tamerlane Publishing Corp., Sony/atv Tunes Llc, Universal Music Corp., Sony/atv Songs Llc, Garibay Music Publishing, House Of Gaga Publishing Llc, Glostream Music Publishing.
- Hagesæther, P. V. (2023, 20. April). Bokbransjens utskjelte hjelpere. *Aftenposten: A-magasinet*. <https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/EQKjga/bokbransjens-utskjelte-hjelpere?fbclid=IwAR0NGJadxyjA6qJE5hqDytjYmkTbbqybUU5tKmrB0Mh1MguHuMjEh0Vi4vU>
- Hall, S. (1997). (Red.). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. (s.13-74). The Open University, Sage Publications.
- Helgesen, P. J. (2022). Trange stereotypier. *Norsklæreren – tidsskrift for språk, litteratur og didaktikk*, Vol (1), S. 80-81.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2016). *Lov om endring av juridisk kjønn*. (Prop. 74 L (2015-2016)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-74-l-20152016/id2479716/>
- Kallestad, Å. H. & Røskeland, M. (2020). Skjønnlitterær analyse som metode. I Aa, L. I. & Neteland, R. *Master i norsk metodeboka 1*. (s. 45-61). Universitetsforlaget.
- Kleve, M. (2018, 26. mai). Burde lese av mange voksne: Line Baugstø med barneroman om kjønnskifte. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/kultur/burde-leses-av-mange-voksne/69839039>
- Klungland, I. T. (2021, 9. desember). *Barnestemmer i barnelitteraturen*. Norsk barnebokinstitutt. <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/barnestemmer-i-barnelitteraturen/>

- Kunnskapsdepartementet (2019). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift.
Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/om-faget/fagets-relevans-og-verdier>
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift.
Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/om-faget/kjerneelementer>
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift.
Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/om-faget/tverrfaglige-temaer?lang=nob>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/?lang=nob>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/sosial-laring-og-utvikling/>
- Landfald, I. S. (2021, 23. september). *Hva sier barnebøker om det å være trans?* Norsk barnebokinstitutt. <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/hva-sier-barneboker-om-det-a-vaere-trans/>
- Langfeldt, T. (2000). *Barns seksualitet*. Pedagogisk forum.
- Larsen, A. S. (2018) *Fortellerteori*. I Larsen, A. S. Wicklund, B. & Sørensen, I. Norsk 5-10. Litteraturboka. (s. 47-70). Universitetsforlaget.
- Larsen, D. (2017, 17. oktober). *Sensurens mål er taushet*. Norsk barnebokinstitutt. <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/sensurens-mal-er-taushet/>
- Lennon, J. & McCartney, P. (1965). *Help!* [Innspilt av The Beatles]. På albumet *Love*. EMI Catalogue. Tekst publisert av BMG Rights Management, Capitol CMG Publishing, Downtown Music Publishing, Peermusic Publishing, Royalty Network, Sentric Music, Songtrust Ave, Sony/ATV Music Publishing LLC, Tratore, Warner Chappell Music, Inc.

- Lie, M. B. (2021). *Seksualundervisning i ungdomsskolen: Kan den være med på å øke aksepten for og holdninger til skeive, samt tilrettelegge for å gjøre det lettere for ungdom å være skeiv i dag?* [Masteroppgave]. NTNU- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Likestillings- og diskrimineringsloven. (2017). *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering* (LOV-2017-06-16-51). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>
- Litschi, T. (2022). *Kjønns- og seksualitetsmangfold i skolen - en metodebok*. Renaissance Media AS Design.
- Lothe, J. (2003). *Fiksjon og film: narrativ teori og analyse* (2. utg. ed.). Universitetsforlag.
- Lund, A. B. (2018). En studie av læreres forståelse av mangfoldsbegrepet. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk, Vol. (4), S. 87-102*.
- Markussen, B. (2013). Kan teksttolking være vitenskap? Fire faghistoriske debatter. *Edda. Nordisk tidsskrift for litteraturforskning* 100(4), 290-310.
- Mollerin, K. S. (2020, 26. september). Kroppens liv. *Klassekampen*. <https://klassekampen.no/utgave/2020-09-26/kroppens-liv>
- Munthe, E. (2011). Mangfold i skolen. I Postholm, Munthe, Haug & Krumsvik (Red.), *Elevmangfold i skolen 1-7* (s. 13-29). Høyskoleforlaget.
- Nes, S. T. & Slettan, S. (2020). Den samtidsrealistiske ungdomsromanen. I S. Slettan (Red.), *Ungdomslitteratur – ei innføring* (2.utg., s. 36-54). Cappelen Damm Akademisk.
- Nikolajeva, M. (2002). *The Rhetoric of Character in Children's Literature*. Scarecrow Press, Inc.
- Norsk barnebokinstitutt. (2022, 25. Oktober). *Tabuer i barnelitteraturen*. <https://barnebokinstituttet.no/arrangement/tabuer-i-barnelitteraturen/>
- Norsk barnebokinstitutt. (2021, 23. september). *Tendenser i trans-fortellinger*. [Audiopodcast-episode]. I Norsk barnebokinstitutt. En podcast fra Norsk barnebokinstitutt. Spotify.
- Norsk barnebokinstitutt. (2021, 14. oktober). *To forfattere om trans*. [Audiopodcast-episode]. I Norsk barnebokinstitutt. En podcast fra Norsk barnebokinstitutt. Spotify.
- NRK. (2013-2015). *Mann uten penis* [TV-serie]. NRK. <https://tv.nrk.no/program/MYNT23507913>
- Periskop. (2020, 19. mai). *Hvilke tabuer finnes i dagens barnelitteratur?* <https://periskop.no/hvilke-tabuer-finnes-i-dagens-barnelitteratur/>

- Schibbye, A. L. & Løvlie E. (2017). *Du og barnet – om å skape gode relasjoner med barn*. Universitetsforlaget.
- Sjåstad, H. (2020). Sosiale forventninger driver lykkefølelsen. *Tidsskrift for norsk psykologiforening*. Vol (57). Nummer 10. S. 760-761.
- Skarpsno, H. E. (2013). *Barn og seksualitet: Utfordringer i barnehagen*. SEBU forlag.
- Skeiv Ungdom (u. å.). *Skeiv fra A-Å*. Hentet 12. februar 2023 fra <https://skeivungdom.no/skeiv-a-a/>
- Skundberg, Ø. (2020). Hvordan forstå barns aldersnormale seksualitet i barnehagen? *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*. Vol (6). S. 1–13.
- Slagstad, K. (2017). Kjønnskreative barn har alltid vært her. *Tidsskriftet: den norske legeforening*. DOI: 10.4045/tidsskr.19.0581.
- Solberg, A. Audhild. (2021). *Rådets hjørne: Skeiv trend i barnelitteratur*. Hentet fra <https://www.nbuforfattere.no/2021/06/23/radets-hjorne-skeiv-trend/?fbclid=IwAR3sCQQ35rgx6fh72F1k911Svsf5nLyKnjarMcAFxtIEdJqInvgrxazED2Q>
- Stokke, R. S. & Tønnessen, E. S. (2018). *Møter med barnelitteratur – introduksjon for lærere*. Universitetsforlaget.
- Straume, A. C. (2018, 21. juni). Født i feil kropp. *NRK*. <https://www.nrk.no/kultur/anmeldelse-av-line-baugstos-vi-skulle-vaert-lover-1.14092681>
- Sørensen, B. (1983). Litteraturens muligheter-. I J. Smidt (red.), *Litteraturens muligheter – og elevens: Om bruk av litterære tekster i norskundervisningen* (s. 11-30). Cappelen Forlag.
- Sørlandets litteraturpris. (u.å.). *Sørlandets litteraturpris 2020*. Hentet 23. oktober 2022 fra <https://sorlandetslitteraturpris.wordpress.com/tidligere-vinnere-og-nominerte/2020-2/>
- Totland, A. (2020, 18. mai). *Sex? Nei takk*. Periskop. <https://periskop.no/sex-nei-takk/>
- Universitetsbiblioteket i Bergen, Skeivt arkiv. (2020). *Skeive bøker gjennom historien*. Hentet fra <https://skeivtarkiv.no/skeivopedia/skeive-boker-gjennom-historien>
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplanen LK20 – Støtte til undervisning om kjønn og seksualitet – Kjønn og identitet*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/stotte/Stotte-til-undervisning-om-kjonn-og-seksualitet/kjonn-og-seksuell-orientering/#a173648>

Vennerød, P. (Regissør). (2014-2017). *Født i feil kropp* [TV-serie]. TV2.

<https://play.tv2.no/programmer/fakta/foedt-i-feil-kropp>

Wyatt, A., Rossomando, A., Ronson, M. & Germanotta, S. (2018). *Shallow*. [Innspilt av Bradley Cooper og Lady Gaga]. I filmen *A star is born*. Concord Music Publishing. Tekst publisert av Concord Music Publishing LLC, Downtown Music Publishing, Sony/ATV Music Publishing LLC, Universal Music Publishing Group.

* Underkapitlene 1.0, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2.3 og 2.3.1 inkluderer noe tekst fra prosjektbeskrivelsen til masteroppgaven, som var eksamenssvar på emnet MGBNO503, Norsk 3, emne 3 – Prosjektforberedende emne høsten 2022 på HVL.